

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В. Н. КАРАЗІНА
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ЖУРНАЛІСТИКИ

**АСПЕКТИ РОБОТИ УКРАЇНСЬКИХ ВОЄННИХ КОРЕСПОНДЕНТІВ
ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ (2022–2024)**

Кваліфікаційна робота
студента 2 курсу, групи ЛЖ-61,
другого (магістерського) рівня
вищої освіти
спеціальності 061 «Журналістика»
Кузьмічова Артура Сергійовича

Керівник:
Хавкіна Любов Марківна,
доктор наук із соціальних
комунікацій, професор

Харків – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ПРОФЕСІЯ ВОЄННОГО КОРЕСПОНДЕНТА: ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ І ХАРАКТЕРИСТИКИ.....	7
1.1 Воєнна журналістика: визначення та значення.....	7
1.2 Тематика воєнних репортажів.....	20
Розділ 2. Юридичний, професійний та впливовий аспекти роботи воєнних кореспондентів.....	24
2.1 Юридичний аспект роботи воєнних кореспондентів.....	24
2.2 Професійний аспект роботи воєнних кореспондентів.....	30
2.3 Впливовий аспект роботи воєнних кореспондентів.....	388
Розділ 3. Аналіз відеопублікацій українських медіа на платформі Youtube	42
3.1 Жанрові особливості.....	42
3.2 Джерела інформації.....	47
3.3 Спектр питань	50
3.4 Аналіз відеопублікацій	57
3.5 Підсумки за результатами аналізу відеоматеріалів українських медіа.....	72
ВИСНОВКИ	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:	799

ВСТУП

Російсько-українська війна стала однією з наймасштабніших і найтрагічніших подій сучасності, що привернула увагу всього світу. У цьому контексті роль воєнних кореспондентів набуває особливої ваги, адже вони не лише передають інформацію з епіцентру бойових дій, а й формують суспільне уявлення про конфлікт. Їхня діяльність слугує мостом між зоною бойових дій та громадськістю, допомагаючи розкрити правду про події, що відбуваються, і створюючи умови для підтримки постраждалих з боку міжнародної спільноти.

Воєнні журналісти не просто фіксують факти, а й виконують важливу місію: вони доносять до світу реальні історії людського горя, втрат і боротьби, сприяючи формуванню глобального дискурсу навколо конфлікту. Їхня праця є надзвичайно важливою у протидії пропаганді, яка стала невід'ємною частиною сучасних війн.

Актуальність дослідження зумовлена потребою глибшого розуміння специфіки роботи воєнних кореспондентів у сучасних умовах. Це включає аналіз їхніх методів, професійних стандартів та викликів, з якими вони стикаються, а також оцінку впливу їхньої діяльності на громадську думку, міжнародну підтримку та боротьбу з дезінформацією.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у комплексному дослідженні воєнних репортажів в Україні періоду 2022–2024 років із аналізом аспектів роботи воєнного кореспондента у контексті російсько-української війни. Для досягнення цієї мети визначено такі завдання:

Завдання дипломної роботи:

- розкрити юридичні, професійні та етичні аспекти діяльності воєнних кореспондентів;
- дослідити жанрові особливості та тематику воєнних репортажів;
- визначити вплив журналістської діяльності на суспільство та міжнародну спільноту;

- проаналізувати відео-публікації українських медіа як приклади роботи воєнних кореспондентів.

Критерії аналізу медіаматеріалів. Проаналізувавши низку медіаматеріалів, плануємо визначити наступне:

1. Яка тема відео (показують життя бійців в бліндажах, те як воюють військові і чим, роботу волонтерів, яке життя цивільного населення біля фронту).
2. Який жанр використовується для подачі інформації (інтерв'ю, замальовка, власне репортаж з місця).
3. Які джерела інформації у кореспондента (бійці з передової, їх командири, волонтери, військовополонені тощо).
4. Який спектр запитань найчастіше обирають журналісти для розкриття теми свого відео.

Об'єктом дослідження є відеопублікації, створені українськими медіа під час висвітлення подій російсько-української війни, розміщені на платформі YouTube. Ці матеріали охоплюють різноманітні жанри журналістики, зокрема репортажі, інтерв'ю, аналітичні сюжети, документальні фільми та новинарні сюжети, які висвітлюють бойові дії, гуманітарні кризи, психологічний стан військових і цивільних, а також стратегічні аспекти війни. Аналіз відео дозволяє виконати завдання кваліфікаційної роботи.

Предметом дослідження є юридичні, професійні та впливові аспекти роботи воєнних кореспондентів, які формують специфіку їхньої діяльності в умовах збройного конфлікту:

Юридичний аспект, стосується правового регулювання роботи журналістів у зоні бойових дій, їхнього статусу відповідно до міжнародного гуманітарного права та українського законодавства.

Професійний аспект, охоплює підготовку журналістів до роботи у складних умовах, дотримання етичних стандартів, адаптацію журналістських практик до воєнного контексту та використання сучасних технологій у висвітленні подій.

Впливовий аспект, стосується ролі журналістів у формуванні громадської думки, мобілізації міжнародної підтримки, боротьбі з дезінформацією та зміцненні волонтерського руху.

Емпірична база дослідження ґрунтується на широкому спектрі джерел, які включають аналітичні, теоретичні та нормативно-правові документи, що висвітлюють різні аспекти роботи воєнних журналістів в умовах збройних конфліктів.

Хронологічні межі: публікації періоду 24.02.2022 – 20.11.2024.

Методи дослідження: аналіз, спостереження, порівняння, кількісний підрахунок.

Новизна дослідження полягає в комплексному підході до вивчення української воєнної журналістики, яка нині перебуває на передовій глобального медійного ландшафту. Зокрема, було розглянуто унікальний досвід українських воєнкорів, які працюють в умовах безпрецедентного інформаційного тиску.

Таким чином, дипломна робота не лише окреслює ключові аспекти діяльності воєнних журналістів, але й аналізує, як їхня діяльність впливає на формування суспільного та міжнародного дискурсу. Це дослідження покликане не лише висвітлити особливості роботи українських журналістів у зоні бойових дій, але й показати їхній внесок у створення глобальної платформи правдивої інформації.

Практичне значення роботи полягає у можливості застосування її результатів для вдосконалення діяльності воєнних журналістів, підвищення їхньої професійної підготовки та безпеки під час роботи в умовах збройного конфлікту. Наприклад, результати дослідження можуть бути використані для розробки навчальних програм і тренінгів для журналістів, які готуються до роботи в зонах бойових дій.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. У вступі міститься обґрунтування актуальності дослідження, формулювання мети, завдань, об'єкта,

предмета дослідження, його новизни та практичного значення. У першому розділі мова йде про теоретичні аспекти воєнної журналістики, а саме: розмежування понять «воєнна» та «військова» журналістика, аналіз жанрових особливостей та тематики воєнних репортажів. У другому розділі розглядається юридичний, професійний та впливовий аспекти роботи воєнних кореспондентів, а саме: аналіз правового статусу журналістів у зоні конфлікту, розгляд професійних стандартів та етичних викликів, вплив воєнних репортажів на громадську думку, міжнародну підтримку та боротьбу з дезінформацією. У третьому розділі міститься безпосередньо аналіз відео-публікацій українських медіа на платформі YouTube, а також визначення і аналіз критеріїв за якими відбувалася оцінка цих матеріалів. У висновках міститься підсумок основних результатів дослідження, формулюю практичні рекомендації. Список використаних джерел – включає літературу, нормативно-правові акти та електронні ресурси, на яких базується дослідження.

РОЗДІЛ 1

ПРОФЕСІЯ ВОЄННОГО КОРЕСПОНДЕНТА: ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ І ХАРАКТЕРИСТИКИ

1.1 Воєнна журналістика: визначення та значення

«Воєнна журналістика – жанр журналістики, який спрямований на пряме висвітлення бойових і конфліктних дій: війн, релігійних та етнічних конфліктів, контртерористичних операцій, дозволяє висвітлити політику держави в період бойових дій щодо засобів масової інформації» [1]. Це лише одне з визначень явища, про яке йтиметься мова в цьому розділі, але насправді воєнна журналістика є явищем, яке нині викликає певні суперечності. Навіть серед фахівців немає чіткого та однозначного визначення цього терміну. Її часто описують як жанр, вид діяльності чи спеціалізацію, але це питання залишається відкритим.

Існує також думка, що воєнна журналістика по суті не має істотних відмінностей від традиційної, а тому потребує загальних навичок і підготовки. Також є точка зору, що в умовах війни свою роль можуть виконувати не лише військові, а й цивільні журналісти, а інколи й особи, які не мають безпосереднього досвіду в цій сфері, якщо вони володіють відповідною освітою або пройшли кваліфікаційну перепідготовку.

Спершу слід розмежувати поняття «воєнна» та «військова» журналістика, спираючись на філологічний аналіз. Ці слова часто плутають між собою, тож варто розібратися одразу, в чому між ними різниця. У словниках української мови термін «воєнний» має значення, пов'язане з війною, воєнними діями чи конфліктами, і походить від слова «війна». Натомість «військовий» відображає належність або причетність до війська чи збройних сил, походячи від слова «військо» [9].

З цього випливає, що **військовий журналіст**, передусім, є професійним військовослужбовцем, який має додаткову підготовку або освіту в галузі

журналістики. Він здебільшого виступає в ролі комбатанта — члена збройних сил держави, що бере участь у військових конфліктах і має законне право на безпосередню участь у бойових діях. Комбатанти зазвичай носять спеціальну військову форму або розпізнавальні знаки, можуть використовувати зброю і перебувати на передовій або в зонах активних бойових дій. Вони вважаються «законними цілями» відповідно до норм міжнародного гуманітарного права. На противагу цьому, некомбатанти, серед яких і цивільні журналісти, підпадають під захист як особи, що не беруть участі у бойових діях [9].

Журналісти, які працюють у цивільному середовищі та висвітлюють воєнні події, належать до категорії **воєнних журналістів**/кореспондентів. Сфера діяльності, яка охоплює їхню роботу, відома як воєнна журналістика. Вона включає репортажі безпосередньо з місця подій, інтерв'ю з учасниками бойових дій та аналітичні матеріали щодо тактики і стратегії війни [9].

Взагалі терміни «військова журналістика» та «воєнна журналістика» у даному контексті все ще залишаються доволі невизначеними та часто використовуються як взаємозамінні. Тому в даному дослідженні надалі використовуватиметься термін саме «воєнний кореспондент» і «воєнна журналістика», для того щоб запобігти можливої плутанини щодо цих понять а також підкреслити важливість акценту на журналістах, які висвітлюють події війни з позиції цивільних спостерігачів [9].

Воєнні журналісти не є частиною військових сил, але, працюючи в небезпечних умовах, вони передають суспільству правдиву та об'єктивну інформацію про хід бойових дій, наслідки конфлікту та гуманітарні питання.

Воєнна журналістика виникла з розвитком засобів передачі інформації та технологій комунікації. Якщо трохи зазирнути в історичні джерела ми дізнаємося, що ще за часів походів Олександра Македонського з'явилися перші спроби документування його військових перемог спеціально підготовленими людьми. Ці люди, скоріш за все також були воїнами, адже щоб увічнити успіхи свого полководця для наступних поколінь, вони мали вміти не тільки вижити

рятуючись втечею, а й за необхідності захистити себе у бою [1].

Зараз ми можемо лише уявляти, якими були воєнні кореспонденти тієї епохи, як вони фіксували та передавали інформацію і, головне, кому саме, наскільки це було точно або оперативно. Однак достеменно відомо, що завдяки цим людям історія зберегла багато важливих подій.

Якщо говорити про Олександра Македонського, то серед них – битва при Херонеї, похід на Балкани, облога Фів. Таким чином, воєнні кореспонденти, які працювали ще до нашої ери, вже тоді сприяли історикам та літописцям у збереженні пам'яті про значущі події [42].

Справжній прорив у розвитку військової журналістики став можливим завдяки друкарському верстату, винайденому Йоганном Гутенбергом у 1450 році. З появою друкованих видань інформування широкої аудиторії про хід бойових дій стало реальністю [1].

Звичайно, це все ще було не настільки оперативним засобом донесення інформації до загалу, але це надзвичайно вплинуло на спосіб, у який суспільство дізнавалося про війни, їх перебіг і наслідки.

Відтепер новини з фронту могли поширюватися на значно більші відстані, залучаючи широку аудиторію та формуючи уявлення суспільства про військові події. Хоча інформація доходила не так швидко, як сучасними методами, друковані видання започаткували нову еру у передачі воєнних новин.

Однією з перших відомих публікацій про воєнні події стало повідомлення про захоплення острова Лесбос французько-венеціанськими силами. Поступово події на фронті стали важливою темою для газет, що призвело до посилення уваги громадськості до війни й впливу преси на формування суспільного сприйняття воєн [1].

Цей розвиток став основою для подальшого вдосконалення військової журналістики. Зростаюча популярність друкованих матеріалів про війну сприяла розумінню того, що суспільство хоче знати правду про війну і має право бути поінформованим.

Щодо вітчизняного досвіду у сфері воєнної журналістики, варто зазначити, що цей напрямок почав активно розвиватися лише в останні десять років. З 2014 року військова журналістика в Україні пройшла значний шлях: від фактичної відсутності як окремого напрямку до становлення як важливого і затребуваного журналістського жанру: *«Українська журналістика не є виключенням і її коротенька історія часів поновлення незалежності країни повністю це підтверджує. Що стосується журналістики військової, то з 1991 року до 2014 року такого жанру вітчизняної журналістики не існувало»* [8].

За цей час галузь накопичила суттєвий професійний досвід, подібно до всієї оборонної сфери. Більшу частину періоду незалежності українське суспільство залишалося осторонь від воєнних конфліктів, маючи досвід участі своїх військових переважно в миротворчих операціях, що здійснювалися відповідно до міжнародних угод [8].

Знання про збройні конфлікти переважно надходили через закордонні медіа, оскільки вітчизняна мілітарна тематика мала переважно історичний характер і не мала широкої популярності. Навіть конфлікти в сусідніх країнах, таких як Молдова, Грузія чи Росія, сприймалися як віддалені події. Що вже казати про регіони, як-от Близький Схід, Індокитай, Балкани чи Африку, які здавалися ще більш далекими [8].

Ситуація суттєво змінилася після початку збройного конфлікту на сході країни, коли попит на фахівців у галузі військової журналістики значно зріс.

Збройні конфлікти – це справжній виклик, з яким стикається суспільство. Але для воєнного кореспондента це стає ще і роботою, яка вимагає від нього відваги і високої відповідальності перед громадськістю: *«Journalists who cover conflict are essential contributors to public understanding of the war. They operate in conditions of danger and discomfort, where threats to their safety are commonplace»* (*«Журналісти, які висвітлюють конфлікти, є важливими учасниками формування суспільного розуміння війни. Вони працюють у небезпечних і дискомфортних умовах, де загрози їхній безпеці є звичайним явищем»* – тут і

далі переклад автора – К. А.) [6].

Ця робота є важливою для суспільства, бо воєнні кореспонденти висвітлюють події, які відбуваються на війні. Наразі в Україні йде війна, і багато журналістів стали воєнними кореспондентами, відгукнувшись на запит суспільства, що має знати про події які відбуваються на фронті, героїчні вчинки, людські трагедії а також гуманітарні та соціальні наслідки війни.

Є, щоправда, й інша точка зору щодо воєнних кореспондентів і воєнної журналістики в цілому, яку важливо згадати для забезпечення об'єктивного аналізу цього явища. Деякі дослідники вважають, що воєнна журналістика має деструктивний і негативний характер, оскільки вона, за своєю природою, не може бути повністю об'єктивною.

Це пояснюється тим, що воєнні кореспонденти і журналісти в цілому часто займають певну упереджену, партійну позицію, підкреслюючи конфліктну природу подій і ще більше протиставляючи одну сторону іншій: *«War journalism... primarily sources information from authority figures or high-status individuals, employs language that dehumanizes or vilifies certain groups, takes a partisan stance, and pits one side against the other» («Воєнна журналістика... переважно отримує інформацію від авторитетних осіб або людей із високим статусом, використовує мову, що дегуманізує або демонізує певні групи, займає упереджену позицію та протиставляє одну сторону іншій»)* [7].

Ця позиція аргументується тим, що воєнні репортажі, створені в умовах інтенсивних емоцій і залученості до подій, сприяють формуванню менталітету «ми проти них», що може деформувати сприйняття аудиторії. Замість того, щоб розкривати глибші причини конфлікту чи можливості для діалогу, воєнна журналістика часто акцентує увагу на героїзмі власних військ і негативному зображенні супротивника.

Це може призводити до посилення розколу між сторонами конфлікту, а також до підтримки наративу, який підживлює подальше протистояння та ескалацію.

Натомість люди з такою точкою зору пропонують відмовитися від традиційної воєнної журналістики і замінити її розвитком так званої журналістики миру (peace journalism), яка зосереджується на висвітленні гуманітарних проблем, але акцентує увагу лише на мирних ініціативах і шляхах вирішення конфліктів. На їхню думку, ці два види журналістики кардинально відрізняються за своєю сутністю та метою, що призводить до їхнього протиставлення.

Журналістика миру прагне не лише повідомляти про наслідки війни та конфліктів, а й виявляти глибші причини протистояння, підкреслювати можливості для діалогу та підтримувати ініціативи, спрямовані на досягнення стійкого миру. Натомість традиційна воєнна журналістика часто фокусується на подіях з поля бою, героїзмі своїх військових і ворожих діях супротивника, що може підсилювати наратив конфлікту та сприяти ескалації.

«Peace journalism prioritises the prevention of violence and war, highlights humanitarian issues, and emphasises peaceful initiatives. In contrast, war journalism focuses on the theatre of war, promotes an 'us vs. them' mentality, and dehumanises the opposing side with the belief that peace can be achieved through victory and ceasefire» («Журналістика миру ставить пріоритет на запобігання насильству та війнам, висвітлює гуманітарні питання та акцентує увагу на мирних ініціативах. На противагу цьому, військова журналістика зосереджується на театрах воєнних дій, поширює менталітет «ми проти них» і дегуманізує протилежну сторону, вважаючи, що мир можна досягти лише через перемогу та припинення вогню») [7].

Проте така позиція є слабкою і неспроможною здійснити реальні зміни, оскільки, коли прихильники мирних підходів надають перевагу припиненню агресії лише з боку однієї сторони, це може призвести до посилення агресії, а не до її припинення.

Історія наочно демонструє цей принцип: наприклад, спроби «умиротворити» Адольфа Гітлера на початку Другої світової війни шляхом

поступок і передачі територій інших країн не призвели до миру, а навпаки – сприяли його подальшій агресії. Зокрема, у 1938 році в результаті Мюнхенської угоди, яку підписали Німеччина, Велика Британія, Франція та Італія, було вирішено передати частину території Чехословаччини – Судетську область – Німеччині. Цей регіон був населеним переважно етнічними німцями, і Гітлер аргументував анексію захистом їхніх прав. Ми всі добре знаємо, до чого це зрештою призвело [41].

Натомість існує більш логічна і обґрунтована думка: агресор розуміє лише мову сили, і зупинити його можна тільки військовими засобами. Цей підхід базується на усвідомленні, що стримування агресії та забезпечення безпеки можливі лише через рішучі дії, що демонструють готовність до відсічі. Така стратегія покликана не лише захистити території та населення, а й запобігти подальшим спробам агресії у майбутньому.

«Researchers have also investigated the effects of war and peace frames on news consumers and found that individuals who viewed peace journalism frames on television were characterised by less anger and fear, and greater levels of hope and empathy, compared to those who viewed war-framed stories» («Дослідники також вивчали вплив рамок війни та миру на споживачів новин і виявили, що люди, які дивилися сюжети, представлені в рамках журналістики миру, відчували менше гніву та страху, а також вищий рівень надії та емпатії, порівняно з тими, хто переглядав історії, подані в рамках воєнної журналістики») [7].

І дійсно, здається очевидним, що люди, яким будуть показувати лише умовно безтурботні та позитивні сюжети, будуть менш схильними до паніки чи надмірної злості, зберігатимуть спокій і надію. Однак це лише ілюзія — пропаганда уявної утопії, яка одурманює свідомість і не дозволяє людям побачити реальну картину подій. Такий підхід може спричинити відчуття хибної безпеки, віддаляючи суспільство від розуміння серйозності ситуації та необхідності рішучих дій.

Реалії війни жорстокі, і багато людей виявилися морально неготовими до

таких викликів. Жахливі кадри з передової, що надходять до нас, залишаться в пам'яті на довгі роки. Проте це не означає, що ми повинні уникати правди і приховувати її за завісою благополучних історій. Насправді необхідно зберігати баланс між викриттям жорстокої правди війни та забезпеченням підтримки суспільного духу.

Журналістика, яка прагне відобразити реальність, допомагає людям усвідомити справжні виклики та підготуватися до них, замість того щоб занурюватися в оманливу безпеку «рожевих хмар» і «солодкої вати». «Журналістика миру», яка уникає об'єктивного висвітлення реалій війни, фактично підриває здатність суспільства до мобілізації та реагування на загрози.

У контексті російсько-української війни часто можна було почути так звану «позицію миру» від деяких європейських держав, які наполягали на припиненні вогню за будь-яких умов, лише щоб війна завершилася. Такий підхід мав на меті запобігти подальшій ескалації конфлікту, але ігнорував ключовий аспект – агресивні дії Росії, яку більшість країн світу визнає агресором.

Навіть якщо виходити з принципу, що журналістика повинна бути об'єктивною, правдиво висвітлювати події та відображати погляди обох сторін, у контексті війни це не завжди можливе чи виправдане. Як можна об'єктивно висвітлювати дві сторони конфлікту, якщо одна з них є агресором, що порушує міжнародні норми та здійснює злочини? І як можна наголошувати на мирних ініціативах, коли мирне населення піддається обстрілам і бомбардуванням? У таких умовах «позиція миру» виглядає наївною та далекою від реальності.

Таким чином, протиставлення «журналістики миру» воєнній журналістиці є не тільки теоретично непослідовним, але й практично неспроможним. У сучасних умовах війни, де очевидним є факт агресії, заклики до об'єктивного висвітлення двох сторін конфлікту чи наголошення на мирних ініціативах можуть виглядати як підрив зусиль щодо захисту суверенітету та справедливості.

Журналісти, що стали воєнними кореспондентами мають відповідати на

суспільний запит на інформацію, що не тільки розповідатиме про розвиток подій на фронті, але й формуватиме громадську думку, триматиме на високому рівні моральну складову армії і цивільного населення.

Ці люди документують реальність війни, ти самим створюючи важливу хроніку для історії, а ще виконують суспільно важливу роль в особливо критичний для країни час: *«War journalism goes beyond simply reporting the facts; it delves into the heart of conflicts, shedding light on human stories and the impact they have on societies»* («Воєнна журналістика виходить за межі простого викладення фактів; вона заглиблюється в суть конфліктів, висвітлюючи людські історії та їхній вплив на суспільства») [2].

Чи має воєнний кореспондент бути саме журналістом, тобто працювати в ЗМІ і знімати матеріали для певної аудиторії? Це питання є дійсно вартим уваги, особливо в контексті сучасності.

З досвіду російсько-української війни ми бачимо, що фіксацією бойових дій, воєнних злочинів та операцій противника часто займалися не стільки професійні журналісти, скільки військові та цивільні.

До фіксації подій долучалися прес-офіцери, командири підрозділів і навіть рядові бійці, які документували події на полі бою і потім поширювали їх у соціальних мережах, телеграм-каналах.

Окрім того, цивільні люди, часто ризикуючи життям, зі своїх домівок, машин чи просто з вулиці знімали пересування ворожої техніки та інші важливі події, особливо на початку повномасштабного вторгнення, допомагаючи тим самим інформувати не тільки українську а й світову спільноту про реальний стан речей в нашій країні.

Однак залишається питання: чи можна назвати таку фіксацію подій і комунікацію з громадськістю воєнним репортажем? Як ми вже знаємо, воєнний репортаж, як жанр журналістики, має свої конкретні ознаки та стандарти. Він включає об'єктивність, виважений підхід до вибору теми та висвітлення обох сторін конфлікту, що не завжди доступно тим, хто не має журналістської

підготовки: *«War journalists are often found at the frontlines of conflict, risking their lives to bring the truth to the world. They provide firsthand accounts, capturing the chaos and devastation that war brings»* («Воєнні журналісти часто перебувають на передовій конфліктів, ризикуючи життям, щоб донести правду до світу. Вони надають свідчення з перших рук, фіксуючи хаос і руйнування, які приносить війна») [2].

Проте, як ми вже визначили вище, пряме та об'єктивне висвітлення обох сторін конфлікту в контексті російсько-української війни є практично неможливим через тотальну інформаційну блокаду з боку Росії. Держава-агресор повністю контролює інформаційні потоки, обмежує доступ незалежних медіа та надає пріоритет пропагандистським ресурсам, які викривлюють і спотворюють будь-яку інформацію про Україну.

Фіксація подій військовими та цивільними виконує суттєву функцію документування і може мати значний інформаційний вплив, однак повноцінний воєнний репортаж все ж вимагає не тільки доступу до подій, але й професійних навичок, що допомагають подавати інформацію об'єктивно, грамотно і з урахуванням потреб аудиторії.

Таким чином, хоча внесок військових і цивільних у документування воєнних дій є надзвичайно важливим, їхній контент і методи роботи все ж відрізняються від журналістського підходу.

Взагалі, значення воєнної журналістики для громадськості важко переоцінити. Вона забезпечує суспільство актуальною та точною інформацією про перебіг бойових дій, конфліктів та їх наслідки, що дозволяє громадянам бути обізнаними про ситуацію в зоні конфлікту.

Формуючи таким чином суспільну думку, воєнна журналістика впливає і на політичні рішення всередині держави: *«Which role the media takes in a given conflict, and in the phases before and after, depends on a complex set of factors, including the relationship the media has to actors in the conflict and the independence the media has to the power holders in society»* («Роль, яку ЗМІ відіграють у

конкретному конфлікті, а також на етапах до і після нього, залежить від складного набору чинників, зокрема від взаємовідносин медіа з ключовими учасниками конфлікту та рівня незалежності ЗМІ від владних структур у суспільстві») [3].

Під час збройних конфліктів, як міжнародних, так і внутрішніх, роль засобів масової інформації стає надзвичайно важливою. У ситуації, коли під час війни фактично відсутні організації громадянського суспільства, здатні контролювати дії влади та збройних сил, журналісти виступають основним джерелом неупередженої та об'єктивної інформації.

Внаслідок цього багато журналістів сьогодні змушені працювати в умовах надзвичайного ризику, перебуваючи в самому епіцентрі бойових дій і фактично поруч зі смертю, ризикуючи власним життям. Адже ні для кого не секрет що в зоні збройного конфлікту життя і здоров'я журналіста постійно перебувають під великою загрозою: *«Станом на 20 листопада 2024 року від початку повномасштабного вторгнення рф на територію України окупанти вбили щонайменше 105 медійників»* [4].

Цей страшний факт підкреслює складність та небезпеку професії, адже кореспонденти не тільки документують наслідки бойових дій, а й самі часто стають мішенями у зоні конфлікту. Цілком очевидно, що воєнний кореспондент стає пріоритетною мішенню для ворога, адже саме він виступає «очима й вухами» суспільства.

Сучасний воєнний кореспондент виконує безліч ролей: він певною мірою і військовий експерт, і психолог, і літератор, і фотограф, і оператор. У цій професії переплітаються знання і навички з різних сфер, що дозволяє, маючи необхідні вміння, створювати цілісну, комплексну картину подій на полі бою. Попри труднощі і небезпеку, з якими стикається воєнкор, його робота наразі стає безцінним джерелом інформації про реалії війни. В умовах масштабного конфлікту, якого світ не бачив протягом останніх 70 років, воєнні кореспонденти набувають унікального досвіду, який стане важливою основою для розвитку як

воєнної так і цивільної журналістики [8].

Досвід, отриманий на війні не тільки збагачує професійні навички воєнкора, а й відкриває нові горизонти для розвитку жанру в Україні та за її межами. Отримані знання дозволяють глибше розуміти як психологічні аспекти життя на фронті, так і ефективні методи передачі інформації в екстремальних умовах.

Воєнна журналістика в умовах сучасного конфлікту стає не просто способом донесення новин, а й частиною документальної спадщини, що допомагає зберегти історію та підтримувати обізнаність світової спільноти.

Саме тому українські і міжнародні воєнкори є досить пріоритетною ціллю для окупантів, адже ліквідуючи журналіста, російські сили у певному сенсі «позбавляють зору» суспільство, перешкоджаючи доступу до правдивої інформації та знижуючи рівень обізнаності про те, що відбувається на фронті.

Тим самим окупанти намагаються створити інформаційний вакуум і перешкодити документуванню воєнних злочинів, які можна було б використати в міжнародних судових процесах. Без свідків у вигляді воєнкорів зменшується кількість доказів, що могли б зафіксувати порушення прав людини та гуманітарного права.

«Photojournalists became more purposeful in trying to document what was happening... They began to understand photography as having another role, the role of creating evidence» («Фотожурналісти почали більш цілеспрямовано документувати те, що відбувається... Вони почали усвідомлювати іншу роль фотографії – створення доказів») [6].

Ризик цієї діяльності вимагає від журналістів не лише сміливості, але й спеціальної підготовки, такої як знання про виживання в небезпечних умовах, надання першої медичної допомоги і вміння швидко орієнтуватися в складних ситуаціях. Адже ступивши на фронтову зону кожна людина автоматично попадає у приціл ворога, тому повинна знати як діяти щоб не бути баластом, і не наразити інших на небезпеку.

Крім фізичних загроз, на них чекають і психологічні виклики, адже щоденний контакт із воєнними злочинами, смертю і руйнуванням залишає глибокий емоційний відбиток. Без сумніву, навіть нетривале перебування в зоні бойових дій травмує будь яку людину психологічно, навіть якщо вона цього не помічає. І для цього не обов'язково отримувати поранення, сам по собі стрес у такій кількості залишить відбиток на психічному здоров'ї людини.

Незважаючи на ці виклики і високі ризики для життя і здоров'я, журналісти продовжують свою роботу, розуміючи, що саме їхні репортажі надають суспільству доступ до правдивої інформації та документують події для історії й міжнародного правосуддя: *«War journalism goes beyond the statistics and political rhetoric; it humanizes the conflict by telling the stories of those affected. Journalists capture the struggles, resilience, and courage of individuals caught in the midst of war»* («Військова журналістика виходить за межі статистики та політичної риторики; вона надає конфлікту людського обличчя, розповідаючи історії тих, хто постраждав. Журналісти висвітлюють боротьбу, стійкість і мужність людей, опинившись у центрі війни») [2].

Воєнна журналістика, особливо у контексті російсько-української війни, має особливе значення. Вона не лише інформує громадськість про реальні події на фронті, але й допомагає зрозуміти масштаби та наслідки конфлікту для країни та світу.

Журналісти, які працюють у зоні бойових дій, часто стикаються з надзвичайно складними умовами: вони мають передавати правдиву інформацію, залишаючись об'єктивними, при цьому зберігаючи власну безпеку. Це робить їхню роботу професійно важкою, але дуже значущою.

Значення воєнної журналістики під час російсько-української війни полягає у висвітленні героїзму та самовідданості українських військових, документуванні воєнних злочинів, що вчиняються Росією на території України, а також у розповсюдженні правдивої інформації, яка протистоїть пропаганді та дезінформації.

Журналісти, які працюють в умовах війни, стають голосом тих, хто не може говорити, свідками подій, які повинні бути відомі всьому світу, щоб забезпечити справедливість: *«A basic assumption for work is that a strong independent media contributes to the retention or creation of peace and stability in conflict-affected and threatened areas»* («Основним припущенням для роботи є те, що сильні незалежні ЗМІ сприяють збереженню або створенню миру та стабільності в зонах конфлікту та районах, що перебувають під загрозою») [3].

1.2 Тематика воєнних репортажів

Тематика воєнних репортажів у контексті російсько-української повномасштабної війни охоплює вражаюче широке коло питань, що відображає багатогранність і складність збройного конфлікту з яким нам довелося зіткнутись.

Кожен аспект подій, що висвітлюється у воєнній журналістиці, спрямований на те, щоб донести до суспільства якомога більш повну та правдиву картину реалій війни. Завдяки цьому аудиторія не лише інформується про те, що відбувається на фронті, але й отримує можливість глибше розуміти виклики, з якими стикаються як військові, так і цивільні.

Такий широкий спектр тем у воєнних репортажах включає бойові дії, військові операції, гуманітарну кризу, руйнування інфраструктури та соціальні наслідки конфлікту, це є життєво важливими темами для розуміння сучасної війни. Кожна з цих тем висвітлюється в різних жанрах – від репортажів та інтерв'ю до глибоких аналітичних оглядів, що створює багат шаровий підхід до висвітлення подій. Класифікувати спектр тем можна наступним чином.

Бойові дії та військові операції:

Ця категорія охоплює репортажі безпосередньо з лінії фронту, фіксацію боїв і військових операцій, інтерв'ю з військовими командирами та солдатами, часто записані в окопах, бліндажах, посадках або в інших небезпечних місцях на фронті. Сюди також належить висвітлення тактики противника на певних

ділянках фронту, успіхів і викликів, що стоять перед українськими військовими на передовій.

Використання військової техніки та озброєння:

Важливою темою воєнних репортажів є висвітлення нових видів зброї, військової техніки, яка була передана нашим військовим країнами ЄС або США, та її вплив на тактику боїв або перебіг різних військових операцій.

В таких репортажах розповідають про технічне (теоретичне) та практичне використання важкої артилерії, дронів, західних військових систем, таких як танки та ППО, і вплив технологій на ведення сучасної війни.

Порушення прав людини та гуманітарні злочини:

У цей розділ входять репортажі, які документують порушення прав людини з боку окупантів, такі як тортури, викрадення, зґвалтування, руйнування будинків та інфраструктури.

Теми охоплюють також гуманітарну кризу, включаючи нестачу їжі, води, медичної допомоги, житла та розповіді біженців та переселенців, які були змушені покинути свої домівки.

Робота волонтерів, підтримка армії і постраждалих від війни:

Окрема категорія репортажів присвячена роботі волонтерів, громадських організацій. Такі матеріали присвячені темі підтримки військових та цивільних, які перебувають у зоні бойових дій.

Ці матеріали висвітлюють зусилля волонтерів, допомогу постраждалим, а також зусилля, спрямовані на постачання гуманітарної допомоги та забезпечення армії всім необхідним.

Життя цивільних у зоні бойових дій:

У цей блок входять історії мирних жителів, які залишаються у зоні бойових дій або повертаються до звільнених територій. Репортажі розкривають труднощі, з якими стикаються люди, їхні способи виживання та відновлення після окупації або обстрілів. Особливу увагу в таких матеріалах приділено зруйнованим долям людей, які пройшли через окупацію, тортури, були скривджені окупантами.

Також воєнкори висвітлюють і документують проблеми зруйнованої інфраструктури, доступ до медицини та освіти.

Моральний і психологічний вплив війни на військових і цивільних:

Воєнні репортажі також зосереджуються на психологічних і моральних викликах, які війна ставить перед усіма, хто так чи інакше від неї постраждав.

Окремі матеріали розкривають проблеми ПТСР, психологічні труднощі для солдатів, такі як постійне життя в умовах сильного стресу, звикання до побутових проблем на лінії фронту а також виклики, з якими стикаються цивільні, що пережили обстріли або окупацію: *«It is, in particular, the capacity of the image to go beyond simply enhancing our knowledge of distant others and to actually shape our orientation towards these others that raises the demand for journalistic reflexivity as an ethical obligation»* (*«Здатність зображення не лише розширювати наше знання про далеких інших, але й формувати наше ставлення до них, особливо підкреслює потребу в журналістській рефлексивності як етичному обов'язку»*) [5].

Таким чином, тематика воєнних репортажів у контексті російсько-української війни охоплює різноманітні аспекти конфлікту, що дозволяє створити комплексне уявлення про події та їх вплив на всі сторони війни. Репортажі не лише інформують про бойові дії та військову техніку, а й дають змогу заглибитись у проблему і зрозуміти гуманітарні наслідки війни, виклики для цивільних і роль міжнародної підтримки. Вони висвітлюють і фізичні руйнування, і моральні та психологічні випробування, що додає глибини сприйняттю війни. Це також говорить про аналітичне спрямування цього жанру журналістики.

Такий підхід сприяє формуванню об'єктивної картини війни, надаючи суспільству можливість не лише отримати інформацію, а й самим аналізувати і обмірковувати матеріали від воєнкорів, а також співпереживати тим, хто перебуває у центрі подій: *«The clearest manifestation of this ethical obligation is the unique responsibility of journalists to manage our encounter with distant but*

potentially traumatic events such as war and conflict» («Найбільш очевидним проявом цього етичного обов'язку є унікальна відповідальність журналістів за те, як вони формують наше сприйняття далеких, але потенційно травматичних подій, таких як війна і конфлікти») [5].

Репортажі також створюють документальну спадщину, фіксуючи важливі історичні моменти, що надалі допоможе не тільки в дослідженні збройного конфлікту, але й у побудові загальноукраїнських ідей про боротьбу за свободу та незалежність.

РОЗДІЛ 2

ЮРИДИЧНИЙ, ПРОФЕСІЙНИЙ ТА ВПЛИВОВИЙ АСПЕКТИ РОБОТИ ВОЄННИХ КОРЕСПОНДЕНТІВ

У цьому розділі ми спробуємо зробити комплексний аналіз роботи воєнних кореспондентів, зокрема через призму юридичних, впливових та професійних аспектів їхньої діяльності.

З огляду на сучасні виклики, з якими стикаються журналісти в зоні бойових дій, особливо в контексті російсько-української війни, важливо розуміти, як правові норми, журналістські стандарти та вплив репортажів на аудиторію взаємопов'язані та формують специфіку цієї професії.

Перший підрозділ присвячено юридичним аспектам, що регламентують роботу журналістів, включаючи міжнародні конвенції та національні закони, які забезпечують їхній захист і права. Буде окреслено ключові юридичні виклики та перешкоди, з якими стикаються кореспонденти під час своєї роботи.

Другий підрозділ зосередиться на професійних стандартах, етиці та викликах, які стоять перед воєнними журналістами. Будуть розглянуті питання об'єктивності та достовірності, взаємодії з джерелами інформації, а також вплив стресу та психологічних факторів на їхню діяльність.

Третій підрозділ присвячено впливовому аспекту роботи воєнних кореспондентів. Буде проаналізовано, як їхні репортажі впливають на громадську думку, міжнародну підтримку та волонтерські ініціативи, а також яка їхня роль у протидії дезінформації.

2.1 Юридичний аспект роботи воєнних кореспондентів

Юридичний аспект роботи воєнних кореспондентів пов'язаний з правовими нормами та зобов'язаннями, з якими стикаються журналісти, що висвітлюють події в умовах воєнних конфліктів. Робота воєнного кореспондента є надзвичайно складною та небезпечною, адже поєднує в собі не тільки потребу

забезпечення достовірності інформації, а й необхідність дотримання етичних норм та правових стандартів.

У цьому контексті розгляд юридичних аспектів діяльності журналістів, зокрема в зонах бойових дій, стає особливо актуальним. Правовий статус воєнних кореспондентів, їхні права та обов'язки, а також дії для забезпечення безпеки під час виконання професійних обов'язків є предметом дослідження цього підрозділу.

Це також включає аналіз міжнародних норм, зокрема гуманітарного права, що регулюють діяльність журналістів у зоні конфлікту, та розгляд національних законодавств, які визначають рамки діяльності медіа у таких умовах.

Огляд правових норм, що регулюють діяльність журналістів у зоні бойових дій.

У контексті роботи воєнних кореспондентів правові норми відіграють ключову роль, оскільки вони регулюють і забезпечують безпеку як журналістів, які працюють у небезпечних умовах, так і військових, а в кінцевому результаті і всіх інших громадян. Законодавча база є важливим інструментом для захисту прав і свобод представників медіа, що висвітлюють події в зонах бойових дій, та сприяє підвищенню їхньої безпеки й відповідальності.

Взаємодія із медіа у період воєнного стану визначається низкою загальних правових актів, серед яких:

- «Конституція України (28 червня 1996 року)»;
- «Закон України «Про правовий режим воєнного стану» (12 травня 2015 року, із змінами 2022 року)»;
- «Закон України «Про затвердження Указу Президента України про правовий режим воєнного стану» (24 лютого 2022 року)»;
- «Закон України «Про медіа» (13 грудня 2022 року)»;
- «Закон України «Про інформацію» (2 жовтня 1992 року)»;
- «Закони щодо протидії поширенню інформації, що сприяє агресії, зокрема щодо заборони пропагандистської продукції (2022 рік)»;

- «Накази та постанови Міністерства оборони України і Кабінету Міністрів України, що регламентують порядок допуску журналістів до військових об'єктів, особливі умови пересування та заходи безпеки».

Ці нормативні акти спрямовані на регулювання доступу журналістів до інформації, захист їхніх прав та безпеки, а також забезпечення об'єктивного висвітлення подій, при цьому не порушуючи безпекові інтереси країни.

Правові норми і міжнародні акти визначають статус журналістів і регулюють правила їхньої роботи в небезпечних умовах, що забезпечує належний рівень захисту та визнає їх як цивільних осіб, які мають розцінюватися як недоторканні і не повинні зазнавати нападів. Розглянемо зміст цих документів більш детально.

Стаття 79. Заходи щодо захисту журналістів [12].

Журналісти, які працюють у зонах збройного конфлікту під час професійних відряджень, вважаються цивільними особами відповідно до пункту 1 статті 50. Як такі, вони користуються захистом, що гарантується Конвенціями та цим Протоколом, за умови, що вони не здійснюють дій, які суперечать їхньому статусу цивільних. Це положення не впливає на право воєнних кореспондентів, акредитованих при збройних силах, мати статус, передбачений статтею 4 а (4) Третьої конвенції [12].

Журналісти мають право отримати спеціальне посвідчення особи, яке підтверджує їхній статус. Це посвідчення видається урядом держави, громадянином якої є журналіст, або державою, де він постійно проживає, або інформаційним агентством, у якому він працює. Документ засвідчує, що його власник дійсно є журналістом і має право на захист згідно з міжнародними правовими нормами [12].

Це положення підкреслює важливість офіційного визнання статусу журналістів та забезпечення їм належного правового захисту під час виконання своїх професійних обов'язків у небезпечних умовах. Така практика допомагає захистити журналістів від нападів і забезпечити їм безперешкодний доступ до

інформації в зоні бойових дій.

Закон України «Про надання додаткових гарантій захисту журналістам, які працюють у районах ведення воєнних (бойових) дій» [13].

Набув чинності 1 серпня 2022 року. Згідно з цим законом, медіа зобов'язані забезпечувати своїх працівників засобами індивідуального захисту від вогнепальних поранень та уламків, а також медичними аптечками. Крім того, закон передбачає обов'язкове страхування журналістів за рахунок роботодавця на випадок отримання травм під час виконання професійних обов'язків у зонах бойових дій та на окупованих територіях [13].

Це базова правова норма, без якої важко уявити роботу воєнного кореспондента, адже вона забезпечує мінімальний рівень фізичного захисту для журналістів, що працюють у зоні підвищеної небезпеки. Наявність засобів захисту, таких як бронежилети та каски, а також медичних аптечок, є необхідною умовою для їхньої безпеки під час виконання професійних обов'язків. Ці елементи дозволяють кореспондентам почуватися хоч трохи впевненіше, виконуючи свою роботу в екстремальних умовах, де кожна секунда може мати вирішальне значення [13].

Звичайно, такий захист є мінімальним і не зможе вберегти журналіста від ракетного удару чи атаки дрона, які найчастіше використовуються окупантами проти військових і цивільних. Проте він може забезпечити захист тіла від куль чи уламків, що значно підвищує шанси на виживання в небезпечних умовах.

Також існують офіційні *«Рекомендації журналістам щодо організації роботи на військових об'єктах та в районах бойових дій в умовах воєнного стану»* [14], які включають наступні положення:

- Журналісти, які працюють в умовах воєнного стану, повинні отримати акредитацію, яку видає Управління зв'язків з громадськістю Збройних Сил України [14].

Акредитація підтверджує статус журналіста і дозволяє працювати на об'єктах ЗСУ. Вона видається відповідними органами на певний термін (який

змінюється час-від-часу) і підтверджує право журналіста на доступ до певних зон та об'єктів. Картка акредитації у 2022 році стала містити два QR-коди з інформацією про умови роботи українською та англійською мовами [14].

Термін акредитації починається з моменту подання повного пакета документів. У разі порушення правил роботи акредитація може бути скасована або призупинена до з'ясування обставин. Процес акредитації триває до місяця, хоча зазвичай займає менше часу [14].

Для прискорення процедури, ЗМІ рекомендується подавати окремо списки нових акредитованих та тих, хто вже мав акредитацію МОУ в останньому році. Акредитація фрилансерів не проводиться, оскільки вона не передбачена українським законодавством. Для отримання акредитації особа повинна надати лист від керівника ЗМІ, з яким у неї є договір або офіційна співпраця [14].

- Представникам медіа слід дотримуватися правил безпеки, включаючи обов'язкове використання шолома, бронежилета з маркуванням «PRESS» і наявність медичної аптечки [14].
- Існують обмеження на зйомки стратегічних об'єктів, військових позицій та місць бойових дій без дозволу військового командування. Журналісти зобов'язані подавати письмові запити та дотримуватись встановлених правил [14].
- За порушення вимог щодо захисту інформації передбачена кримінальна відповідальність згідно з українським законодавством [14].
- Правила поширення інформації включають верифікацію даних через офіційні джерела і заборону на поширення неперевіреної інформації, яка може сприяти ворогу [14].

Ці рекомендації допомагають забезпечити безпеку журналістів і дотримання стандартів роботи в умовах війни, підтримуючи інформування суспільства без загрози для національної безпеки.

Наступний правовий акт, який ми розглянемо, буде *Наказ Головнокомандувача ЗСУ №73 «Про організацію взаємодії між Збройними*

Силами України, іншими складовими сил оборони та представниками медіа на час дії правового режиму воєнного стану» [15].

- **Алгоритм роботи:**

Медіа мають право працювати у двох з трьох зон з різним рівнем доступу. Для кожної зони визначено певні правила і обмеження щодо присутності та діяльності журналістів [15].

В зеленій – відносно безпечній, де акредитованим представникам ЗМІ дозволено працювати без супроводу офіцера зі зв'язків з громадськістю чи пресофіцера; жовтій – умовно небезпечній, де робота представників медіа дозволена тільки у супроводі пресофіцера; в червоній – зоні активних бойових дій робота акредитованих представників ЗМІ не дозволяється [15].

- **Захист інформації:**

Журналістам забороняється публікувати чи передавати інформацію, яка може загрожувати безпеці військових операцій або містити чутливі дані про розташування чи дії Збройних Сил. Ця вимога спрямована на запобігання потенційним ризикам для військових і цивільного населення [15].

- **Допуск на об'єкти:**

Доступ журналістів до об'єктів або місць, пов'язаних з військовими операціями, регулюється керівниками військових частин чи служб зв'язків з громадськістю. Журналісти повинні подавати офіційні запити для отримання дозволу на доступ до об'єктів [15].

- **Обмеження на використання техніки:**

Журналістам заборонено використовувати дрони та інше обладнання для зйомок без попереднього узгодження з військовими структурами. Це запобігає розголошенню стратегічно важливої інформації [15].

- **Поведінка під час роботи:**

У документі зазначено, що журналісти повинні дотримуватись правил поведінки у зоні бойових дій, щоб не наражати на небезпеку себе та військових. Вони мають уникати дій, які можуть бути розцінені як втручання у військові

операції [15].

- **Верифікація матеріалів:**

Перед публікацією матеріалів журналісти повинні передавати фото- та відеоматеріали відповідним військовим структурам для перевірки на наявність чутливої інформації. У разі виявлення такої інформації журналісти зобов'язані видалити її [15].

- **Спеціальні заходи безпеки:**

У документі підкреслюється, що журналісти повинні слідувати спеціальним інструкціям і заходам безпеки під час перебування в районах підвищеної небезпеки. Це включає знання та дотримання сигналів тривоги і реагування на можливі загрози [15].

- **Взаємодія з військовими:**

Наказ регулює порядок взаємодії журналістів з військовими підрозділами та представниками прес-служб. Журналісти повинні дотримуватися вказівок військових і забезпечувати координацію своїх дій з військовими службами зв'язків з громадськістю [15].

2.2 Професійний аспект роботи воєнних кореспондентів

Професійний аспект роботи воєнних кореспондентів охоплює низку вимог і навичок, що необхідні журналістам для ефективного виконання своїх обов'язків у зоні конфлікту. Робота воєнного кореспондента вимагає не лише глибоких знань і професійної підготовки, а й високого рівня відповідальності, адже кожен матеріал може впливати на суспільну думку та перебіг подій. Така діяльність поєднує в собі потребу в точності, оперативності та об'єктивності, а також вміння працювати в екстремальних умовах.

Професійний аспект включає також взаємодію з військовими та цивільними, особливості збору та перевірки інформації, дотримання журналістських стандартів і вимог до надання правдивої та неприкрашеної картини подій.

Окрім того, важливим є розвиток методів, технологій та інструментів, що сприяють якісному висвітленню конфліктів. Зважаючи на специфіку роботи, воєнні кореспонденти часто стикаються з унікальними викликами, які потребують від них не лише журналістських навичок, а й гнучкості, здатності швидко адаптуватися до змінюваних обставин на полі бою.

Підготовка до відрядження у зону бойових дій.

Почати слід з того, що перед відправленням у зону бойових дій, щоб бути готовими до небезпек і викликів, які можуть виникнути, кожен кореспондент повинен пройти в ідеалі ретельну, або хоча-б базову підготовку, яка включає як теоретичну, так і практичну складову.

Теоретична підготовка охоплює глибоке ознайомлення з актуальними подіями у зоні бойових дій, знання політичного, соціального та історичного контексту конфлікту, вивчення основ військової термінології, місцевості в яку вони виїжджають, законодавства щодо роботи журналістів у конфліктних зонах, правил поведінки у небезпечних ситуаціях та етичних стандартів. Журналісти мають розуміти свої права та обов'язки, а також правила взаємодії з військовими та цивільними [8].

Практична частина підготовки включає тренування з фізичної витривалості, навички першої медичної допомоги та реагування на надзвичайні ситуації, техніки виживання під час обстрілів та евакуації з небезпечних зон. Кореспонденти також повинні навчитись орієнтуватися на місцевості, використовувати засоби зв'язку, захисне обладнання та інші важливі інструменти [8].

Спеціальні тренінги можуть включати симуляцію умов бойових дій, щоб навчити журналістів правильно реагувати під час обстрілів, уникати ризикованих ситуацій та зберігати холонокровність. Наприклад, в деяких країнах світу, в тому числі і в Україні для журналістів передбачені спеціальні програми перекваліфікації, спрямовані на підготовку до роботи у складних умовах. На цих курсах їх навчають користуватися зброєю (хоча використовувати

її журналіст не може, адже тоді він не буде під захистом міжнародного гуманітарного права і буде розцінюватися як комбатант), розпізнавати різні типи вибухів, надавати першу медичну допомогу, зокрема накладати джгути [8].

Також програми включають тренування з виживання в дикій місцевості та навчання ефективному використанню сучасних гаджетів для забезпечення зв'язку, захисту та передачі даних без розголошення секретної інформації. Перекваліфікований журналіст (який тепер має необхідні навички виживання) обов'язково забезпечується аптечкою, шоломом та бронежилетом, про це мова вже йшла раніше [8].

Якщо журналіст працює не в зоні бойових дій а в регіонах, де високий ризик зіткнень із агресивними особами, натовпами або в умовах заворушень, то в якості самооборони може використовувати перцовий або газовий балончик.

Однак цього недостатньо для безпеки в регіонах, де йде війна і події можуть розвиватися зовсім непередбачувано. Це підштовхує медійників до ретельної підготовки перед відправленням.

Під час підготовки до відряджень у зони підвищеного ризику журналістам необхідно забезпечити себе аптечкою з основними ліками, які вони зазвичай вживають, а також базові препарати на зразок парацетамолу, антигістамінних ліків та очисників води [10].

У холодну пору року особливо важливо обрати правильний одяг. Рекомендується використовувати багатошарову систему одягу, яка забезпечує ефективний відвід вологи, збереження тепла та захист від вітру та вологи. Така система дозволяє комфортно працювати навіть при температурах до -40°C . Конфігурація шарів змінюється залежно від погодних умов, що дає змогу адаптувати одяг до потреб [10].

Важливо, щоб одяг був зручним та відповідного розміру. Журналістам не варто використовувати військовий верхній одяг, щоб не бути ідентифікованими як військові. Не менш важливо правильно обрати взуття. Найбільш доречним є трекінгове, туристичне або військове взуття, підібране за сезоном. Воно повинно

відповідати кліматичним умовам та типу місцевості, де проводитиметься робота. Літні моделі повинні бути легкими та вентиляльованими, зимові – утепленими та водонепроникними. Після придбання взуття його потрібно обов'язково розносити, щоб уникнути натирань під час поїздки. Це допомагає звикнути до взуття та забезпечити комфорт у польових умовах [10].

Зазвичай журналісти добираються до місця призначення власним транспортом, який повинен бути у хорошому стані. Автомобіль має бути обладнаний усім необхідним для роботи і підготовлений до можливих непередбачуваних ситуацій. Для підтримання тепла важливо мати можливість зігрітися чаєм та їжею. Слід пам'ятати, що у відрядженні не варто брати цінні речі – усе, що потрапляє в зону бойових дій, може бути легко втрачено [10].

Якщо планується тривале перебування в одному місці, варто взяти з собою:

- надійний спальник із компресійним мішком;
- туристичний килимок із рефлексивною стороною;
- надувну або синтетичну туристичну подушку (альтернатива – згорнутий одяг чи рюкзак);
- складну лопату;
- брусок для заточування;
- туристичну флягу або гідратор з фільтром для води;
- компактний складаний ніж;
- додаткові акумулятори, шнури та подовжувач;
- рукавиці;
- годинник;
- ліхтарик з червоним світлофільтром;
- блокнот, олівець;
- засоби для особистої гігієни;
- паракордовий шнур для різних потреб [10].

Окрім всіх необхідних речей, перед відрядженням необхідно дослідити і розуміти традиції та культуру противника (якщо мова йде не про російсько-

українську війну) а також мати надійні контакти з ключовими державними службами та міністерствами. Усе інше відбувається за стандартними правилами універсальної журналістики [8].

Загалом, підготовка є важливою передумовою для ефективної та безпечної роботи кореспондента в умовах війни. Вона не лише підвищує рівень професійної компетентності, а й допомагає мінімізувати ризики, пов'язані з фізичною та психологічною безпекою під час роботи в конфліктних зонах.

Стандарти професійної етики та їх дотримання під час висвітлення бойових дій.

Дотримання етичних норм і стандартів є одним з ключових аспектів роботи воєнних кореспондентів, адже їхня діяльність впливає не лише на суспільну думку, а й на моральний дух військових та цивільного населення. Журналісти, які висвітлюють бойові дії, мають зберігати баланс між правдивістю, об'єктивністю та чутливістю до людських страждань, уникаючи сенсаційності та спекуляцій.

Журналістські стандарти у мирний час і під час війни суттєво відрізняються, адже конфлікти змушують журналістів адаптуватися до нових реалій, де звичні правила можуть стати неприпустимими. Під час війни етичні норми набувають особливої ваги, оскільки кожен матеріал може впливати на суспільну думку, моральний дух населення та навіть хід військових подій. У цих умовах воєнні кореспонденти повинні знаходити баланс між правдивістю та чутливістю, уникаючи як зайвої сенсаційності, так і замовчування важливих фактів.

Етичні стандарти у воєнний час передбачають посилену увагу до захисту джерел інформації, конфіденційності та дотримання норм, що забезпечують безпеку журналістів і тих, про кого вони розповідають. Журналісти зобов'язані уникати дезінформації та маніпулятивного подання матеріалу, розуміючи, що кожне слово може мати серйозні наслідки.

У 2015 році група журналістів та соціальних науковців із регіону

Південного Кавказу розробила Кодекс етики для журналістів, які займаються висвітленням конфліктів. Цей документ містить рекомендації, спрямовані на створення професійних підходів до висвітлення та аналізу подій, пов'язаних із конфліктами на Південному Кавказі. Кодекс виступає як звернення до регіональних медійників із закликом до чесного та відповідального висвітлення подій [11].

Основні його положення включають наступні принципи для журналістів:

- Не зашкодити (Do No Harm)

Принцип закликає не сприяти поширенню або загостренню конфлікту, не приховувати інформацію, за винятком випадків, коли це може загрожувати життю, бути особливо обережними при висвітленні тем, що стосуються маргіналізованих груп [11].

- Не бути частиною інформаційної війни (Do Not Become Part Of Information Wars).

Принцип закликає не пропагандувати позицію якоїсь сторони, не виступати в ролі захисника чи представника однієї зі сторін конфлікту, дотримуватись професійних стандартів журналістики, не віддавати пріоритет певним ідеологічним чи національним поглядам [11].

- Уникати участі у конфліктних дискусіях (Do Not Become Part of Conflict Discourse/Language).

Принцип закликає утримуватись від пропаганди війни та ескалації конфліктів, не підтримувати дискримінацію за будь-якою ознакою: расовою, статевою, етнічною, релігійною чи іншою, уникати використання етнічних та культурних стереотипів [11].

Цей кодекс є досить ґрунтовним для розуміння відмінностей журналістських стандартів у мирний і воєнний час, оскільки підкреслює значення табу та самоцензури: журналісти повинні поважати культурні та релігійні заборони, використовувати самоцензуру там де це потрібно, наприклад для захисту джерел та вразливих груп населення, забезпечувати висвітлення

різних точок зору [11].

Окрему увагу приділено використанню термінології та лексики: журналісти, що працюють у зонах конфлікту, повинні уникати мови, яка сприяє ескалації конфлікту, ненависті або ворожнечі, та уникати використання кліше або мовних зворотів, що створюють стереотипи щодо будь-якої зі сторін. Проте в умовах російсько-української війни дотримання цього стандарту стало надзвичайно складним завданням для українських журналістів [11].

Суспільство, яке охоплене ненавистю до агресора, вимагає жорсткої реакції та підтримки національної позиції, що ставить журналістів у складне становище. Багато хто з них не міг дозволити собі бути абсолютно нейтральним, оскільки вони також є частиною народу, який зазнав агресії та втрат.

Це призводило до того, що в медіа часто використовувалась мова, яка відображала емоційний стан суспільства, а не суто нейтральну і об'єктивну позицію. Уникнення мови ненависті та кліше ставало непростим завданням, оскільки в суспільстві кипіла лютя, і вимоги до журналістів включали висвітлення подій з патріотичним забарвленням. У таких умовах етичні стандарти журналістики піддавались випробуванню, і збереження балансу між об'єктивністю та громадськими очікуваннями стало викликом для українських кореспондентів.

Отже війна змінює підходи до висвітлення подій, вимагаючи від журналістів нових навичок і підвищеної відповідальності. Робота кореспондента у таких умовах – це не лише передача інформації, а й відповідальність за її вплив на громадськість, безпеку та міжнародне сприйняття конфлікту.

Психологічний тиск та стресові фактори.

Війна, а саме гостра її фаза після 24 лютого 2022 року змусила українські медіа повністю переглянути усталені підходи до роботи, адаптувавшись до нових реалій, які поставили перед ними безпрецедентні виклики. Вже не йшла мова лише про забезпечення аудиторії контентом: усі медійники були змушені вийти за межі своєї звичної зони комфорту, розробляючи нові моделі комунікації

з аудиторією, створення контенту.

Повномасштабне вторгнення стало найскладнішим періодом для українських медіа за всю історію незалежності. Станом на 20 листопада 2024 року на війні загинули щонайменше 105 журналістів, сотні редакцій припинили свою діяльність, а тисячі працівників ЗМІ були змушені залишити свої домівки, виїхати за кордон, долучитися до лав ЗСУ чи пристосуватися до життя як внутрішньо переміщені особи [4].

Економічна криза лише посилила труднощі, адже багато медіа втратили фінансову підтримку через падіння доходів від реклами та спонсорства. До цього додалися постійні перебої з електроенергією, що ускладнило технічні процеси створення та поширення матеріалів.

Ситуація у медійному просторі також ускладнювалася звуженням тематичного спектру, адже війна домінувала в інформаційному полі. Ставши темою номер один, вона поставила багато редакцій перед жорстким вибором: «Пиши лише про це, або припиняй свою діяльність».

Все це створило величезне навантаження на редакції: журналісти були змушені працювати в умовах стресу, під постійними обстрілами, вирішуючи якісь свої особисті проблеми і турбуватися про власну безпеку. Проте навіть у цих умовах українські медіа не лише продовжували працювати, але й розробляли нові стратегії, підтримували якість своєї продукції та вели конкуренцію як на внутрішньому, так і на міжнародному інформаційному полі.

Українські медіа переживають унікальний період трансформації, працюючи на межі своїх можливостей, вони показують всьому світу як може навіть в умовах активної війни розвиватися журналістика.

Що стосується воєнних кореспондентів, їхнє навантаження значно перевищує тиск, який відчувають інші медійники. На відміну від тих, хто працює в офісах чи студіях, воєнні журналісти змушені постійно перебувати в зоні бойових дій, ризикуючи життям. Робота на передовій пов'язана не лише з фізичною небезпекою, але й із серйозними психологічними викликами, адже

вони безпосередньо стикаються зі смертю, руйнуваннями та людськими трагедіями.

Попри це, українські воєнні кореспонденти продовжують виконувати свої обов'язки, сприяючи розвитку медійного простору і вдосконаленню жанру воєнної журналістики. Вони не лише висвітлюють події, але й формують суспільний наратив, що надихає опір і мобілізацію громадян.

Більше того, через інтенсивність і тривалість російсько-української війни саме українські журналісти, імовірно, сьогодні мають найбільший у світі досвід у висвітленні збройних конфліктів. Їхня робота не лише задає стандарти для міжнародної воєнної журналістики, але й демонструє неймовірну стійкість та професіоналізм у найскладніших умовах. Цей унікальний досвід може стати неоціненним для журналістської спільноти у глобальному контексті.

Таким чином, українські журналісти довели і кожен день доводять, що здатні працювати в умовах постійного тиску, кризи та небезпеки, створюючи матеріали, які не лише інформують, а й мобілізують суспільство на спротив. Це ще раз підкреслює їхню унікальну роль у сучасному інформаційному просторі.

2.3 Впливовий аспект роботи воєнних кореспондентів

Впливовий аспект є одним із ключових факторів, що визначає значущість їхньої діяльності під час конфліктів. Журналісти, що працюють у зонах бойових дій, не лише інформують суспільство про події, але й формують громадську думку, сприяють підтримці або засудженню певних дій, підвищують моральний дух населення та залучають міжнародну увагу.

Кожен репортаж, знятий у зоні конфлікту, має потенціал стати не просто новиною, а інструментом впливу на громадськість, політиків та міжнародну спільноту. Вплив воєнної журналістики відчутний не лише на інформаційному полі; її матеріали можуть підживлювати волонтерські ініціативи, стимулювати допомогу постраждалим та активізувати суспільство на боротьбу з дезінформацією.

У той самий час, надмірна емоційність або упередженість можуть викликати зростання соціальної напруги, поширювати паніку або призводити до дезінформації. Таким чином, воєнні кореспонденти зобов'язані усвідомлювати важливість кожного свого слова, оскільки їхня діяльність має значні наслідки для суспільства та держави в цілому.

Завдяки сучасним технологіям, репортажі з зон конфлікту часто супроводжуються реальними кадрами, що підсилюють емоційний ефект. Така візуальна інформація формує уявлення про конфлікт, але водночас може створювати упередження залежно від того, які саме події або деталі висвітлюються.

Варто зазначити, що надмірна кількість новин про війну може призводити до інформаційного перевантаження. У результаті споживачі медіа стають менш чутливими до емоційного контенту або взагалі уникають воєнної тематики.

Соціальні медіа також відіграють важливу роль у поширенні інформації, забезпечуючи швидкий доступ до новин із зони бойових дій. Однак одночасно вони створюють ризик дезінформації, що може спотворювати загальну картину подій.

Окрім цього, воєнні репортажі з України викликали потужний міжнародний резонанс, що сприяло формуванню глобальної підтримки та активізації допомоги постраждалим. Завдяки медіа багато урядів ухвалили рішення про надання гуманітарної або військової допомоги, підтверджуючи важливість роботи журналістів у висвітленні конфліктів.

Приклади впливу репортажів на суспільство та міжнародну спільноту.

Звісно, конкретно пов'язати певне політичне рішення з окремим репортажем практично неможливо. Логічно припустити, що жоден уряд чи міжнародна організація не заявлятимуть: «Ми прийняли це рішення завдяки матеріалу такого-то журналіста». Натомість, вплив медійного висвітлення є комплексним і колективним, адже він формується завдяки синергії численних репортажів, які разом створюють інформаційний фон та стимулюють

обговорення на політичному рівні.

Репортажі з передової висвітлюють реальні історії та виклики, які переживають постраждалі, військові та волонтери. Світова практика показала, що саме завдяки таким матеріалам країни-донори посилили санкції проти агресорів, спрямували додаткову фінансову та військову допомогу, а гуманітарні організації організували масштабну підтримку цивільного населення.

Таким чином, репортажі рідко працюють ізольовано, але їхній колективний вплив очевидний. Вони не лише формують суспільний наратив, а й мотивують політичних лідерів ухвалювати рішення, які відповідають очікуванням міжнародної спільноти та національних інтересів. У підсумку саме така робота журналістів принесла позитивні результати у вигляді посилення міжнародної підтримки, мобілізації ресурсів та підвищення обізнаності про ситуацію в Україні.

Репортажі про гуманітарну кризу в Україні, такі як висвітлення нестачі продовольства і ліків, стали потужним стимулом для міжнародної спільноти. Наприклад, всесвітня продовольча програма (WFP) зібрала ресурси для допомоги мільйонам українців. Це привернуло увагу урядів і благодійних організацій, які збільшили гуманітарну підтримку України, зокрема Польща та ЄС стали ключовими гравцями у наданні притулку і допомоги біженцям.

Також не слід забувати що висвітлення жахів війни, таких як руйнування цивільної інфраструктури та масові втрати серед мирного населення, сприяло ухваленню санкцій проти Росії. Наприклад, надання преси міжнародного резонансу трагедії в Бучі призвело до ескалації санкцій проти російських фінансових структур та олігархів.

Висвітлення у провідних медіа історій постраждалих та воєнних злочинів стало моральною основою для жорстких рішень урядів багатьох країн, таких як збільшення військової допомоги Україні. Нехай багато хто зі скепсисом ставиться до санкцій проти Росії, вважаючи їх неефективними, але слід розуміти що міжнародна ізоляція вплинула на державу-агресорку, навіть якщо вона всіма

способами хоче показати що це не так.

Врешті, репортажі, які акцентували на нестачі необхідних ресурсів для фронту або гуманітарної допомоги цивільним, призвели до масштабних ініціатив зі збору коштів. Українські волонтери й діаспора використовували ці матеріали для організації міжнародної підтримки.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ВІДЕОПУБЛІКАЦІЙ УКРАЇНСЬКИХ МЕДІА НА ПЛАТФОРМІ YOUTUBE

У цьому розділі представлено детальний аналіз відеоматеріалів п'яти провідних українських медіа, що висвітлюють події російсько-української війни.

Метою цього аналізу є дослідження ключових аспектів роботи воєнних кореспондентів на територіях бойових дій, зокрема:

- жанрових особливостей;
- тематики відео;
- джерел інформації;
- спектру питань, які розкриваються у відео.

3.1 Жанрові особливості

Це специфічні риси та прийоми, які визначають спосіб подання інформації в межах різних жанрів журналістики. Вони формують стиль і структуру матеріалів, це ті особливості які були обрані журналістами для висвітлення подій війни, та які впливають на сприйняття інформації аудиторією.

У цьому підпункті проаналізуємо жанри, які використовують українські медіа для висвітлення військових подій на платформі YouTube, зокрема:

Репортажі.

Репортаж є найбільш поширеним жанром для висвітлення подій безпосередньо з місця їхнього розвитку. Оскільки репортажі фокусуються на прямому описі подій, що відбуваються, вони становитимуть переважну більшість відео, представлених у цьому розділі.

Основні ознаки репортажу – присутність журналіста на місці подій та їх документування (відеозйомка). Часто використовуються коментарі самого журналіста, який описує ситуацію та пояснює, що саме відбувається.

У цьому розділі буде наведено приклади репортажів, де українські

журналісти показують події з лінії фронту, намагаючись зберегти об'єктивність і висвітлити ситуацію безпосередньо з місця бойових дій.

Інтерв'ю.

Інтерв'ю – це жанр, у якому журналіст (інтерв'юер) спілкується з респондентом, щоб отримати відповіді на актуальні питання. Використовується як метод збору інформації для подальшої публікації на телебаченні, у пресі, на радіо або, як у нашому випадку, у відеоформаті на платформі YouTube.

Інтерв'ю є незамінним інструментом у журналістській практиці, оскільки використовується у різних типах матеріалів: від журналістських розслідувань до ток-шоу та інших телепрограм. Основними ознаками інтерв'ю є наявність діалогу, присутність одного або кількох респондентів, а також часте включення коментарів і висновків самого журналіста.

В цій роботі ми розглядатимемо методи інтерв'ювання військових і цивільних осіб, з акцентом на техніках і питаннях, що допомагають розкрити глядачам реальні обставини на фронті.

Замальовка.

Замальовка – це жанр, що представляє собою короткий візуальний портрет події чи людини, зосереджений на деталях. На відміну від попередніх жанрів, у замальовках образність часто переважає над інформативністю.

Основними ознаками замальовок у матеріалах українських медіа є фокус на окремих деталях або моментах, таких як життя військових у бліндажах, приготування їжі, облаштування побуту або виконання робочих (бойових) обов'язків, наприклад, застосування мінометів, дронів, артилерії проти окупантів.

Завдяки такому прийому як замальовка українські медіа створюють емоційні матеріали про життя солдатів і цивільних, додаючи більше глибини і залученості у воєнні репортажі.

Новинарний сюжет.

Це інформаційний жанр, що використовується здебільшого на телебаченні.

Він обов'язково містить відеоряд з інтершумом, закадровий текст кореспондента, синхрони та титри. У контексті цього дослідження новинарні сюжети також включають репортажі з фронту, у яких воєнні кореспонденти поєднують факти з різних джерел та подають їх стисло й об'єктивно.

Новинарні сюжети можна охарактеризувати як короткі, інформативні відео, де часто використовуються відео-нарізки, що ілюструють події на передовій. Сюжети доповнюються коментарями від військових або цивільних, а також включають основні деталі про перебіг бойових дій.

Це дозволяє оперативно донести до глядачів актуальну інформацію, зберігаючи об'єктивність і віддаленість від емоційних акцентів, що надає матеріалам стриманого та професійного тону.

Новинарний сюжет забезпечує швидке і фактичне інформування, що є важливим для аудиторії, яка хоче отримувати оновлення про ситуацію на фронті у стислому, доступному форматі.

Документальний фільм.

Матеріал який поглиблено висвітлює певну тему, подію чи явище, часто зосереджуючись на детальному відтворенні фактів і подій. На відміну від коротких новинарних сюжетів, документальний фільм охоплює значно більше інформації та дозволяє створити комплексне уявлення про предмет дослідження. У воєнній журналістиці документальні фільми розкривають такі теми, як життя на фронті, гуманітарні кризи, історії постраждалих та інших учасників подій, що додає глибини висвітленню війни.

Ознаками документального фільму є розгорнуті інтерв'ю з різними учасниками подій, коментарі експертів, а також ретельно зібраний відеоматеріал, який розкриває тему з різних ракурсів. У воєнних документальних фільмах часто використовують архівні кадри, вставки з репортажів і аналітичних програм, що створює історичний та фактологічний контекст для аудиторії.

Документальний жанр дозволяє українським медіа глибше розповісти про аспекти війни, які зазвичай залишаються поза увагою швидких новинних

випусків, зокрема про психологічні, соціальні та економічні наслідки війни. Завдяки цьому документальні фільми створюють важливий інформаційний ресурс для глядачів, який дозволяє їм усвідомити багатогранність конфлікту.

Аналітичний матеріал.

Аналітичний матеріал зосереджується на поглибленому аналізі подій, фактів і тенденцій, що дозволяє аудиторії отримати всебічне розуміння теми. У контексті воєнної журналістики аналітичні матеріали розглядають причини, наслідки та особливості бойових дій, оцінюють ефективність військових стратегій та вплив війни на суспільство й міжнародну спільноту.

Ознаками аналітичного матеріалу є присутність експертних думок, розгорнуті пояснення причин і можливих наслідків подій, детальне порівняння різних підходів і точок зору. У воєнній журналістиці аналітичні матеріали часто включають статистичні дані, карти бойових дій, аналіз тактики військ та стратегічних кроків, які дозволяють глибше зрозуміти перебіг і особливості конфлікту.

Завдяки аналітичним матеріалам українські медіа надають глядачам можливість не лише стежити за поточними подіями, але й розуміти їхні глибинні причини та потенційний вплив на майбутнє.

Забігаючи наперед можна зазначити, що аналіз жанрових особливостей матеріалів сучасних воєнних кореспондентів свідчить про те, що в їхній роботі дедалі частіше спостерігається багатожанровість – поєднання двох або більше жанрів журналістики. Це дозволяє створювати більш насичені та глибокі матеріали, які одночасно інформують, аналізують і передають емоційну складову подій.

Таке поєднання жанрів, як-от репортажі, замальовки, інтерв'ю, аналітичні матеріали та документальні фільми, забезпечує ширше охоплення теми, даючи змогу глядачам та читачам отримати як об'єктивну інформацію, так і емоційне розуміння ситуації.

Завдяки багатожанровості воєнні кореспонденти можуть одночасно

відтворювати події на полі бою, передавати людські історії та надавати аналітичну оцінку. Це підвищує якість журналістських матеріалів та їхню цінність для аудиторії, дозволяючи краще зрозуміти складність і багатогранність війни: *«The symbolic power of news journalism, in this sense, can be conceptualized as the power of the image to render spectacles of war and conflict a cause of engagement for media publics and thereby to constitute these publics as "imagined communities"»* («Символічну силу новинної журналістики в цьому сенсі можна розглядати як здатність образу перетворювати видовища війни та конфлікту на привід для залучення медійної аудиторії, тим самим формуючи ці аудиторії як "уявні спільноти"») [5].

У наступному підрозділі ми мали б розглянути тематичний спектр українських воєнних репортажів, але, оскільки у першому розділі ці теми вже було детально проаналізовано, ми лише окреслимо основні моменти і перейдемо до дослідження джерел інформації. Зосередимо увагу на тих ресурсах і особах, які забезпечують журналістів необхідними фактами та свідченнями для створення достовірних і всебічних матеріалів про події на фронті.

Тематика відео.

Тематика відеоматеріалів розглядається в цьому підпункті з акцентом на основних категоріях, таких як:

- **Бойові дії та військові операції:** Висвітлення ходу бойових дій, аналіз тактики та стратегії українських військ, а також маневрів противника, інформування про обстріли та звільнення територій.
- **Гуманітарні наслідки війни:** Теми, що висвітлюють труднощі цивільного населення, яке зазнає впливу війни, включаючи нестачу ресурсів, переселення та втрати.
- **Використання військової техніки:** Репортажі, що зосереджуються на специфіці нових видів озброєнь і техніки, яку використовують на фронті.
- **Волонтерство, підтримка армії та постраждалих від війни:** Окрему категорію репортажів становлять матеріали про роботу волонтерів і

громадських організацій, спрямовану на підтримку як військових, так і цивільного населення, яке залишається в зоні бойових дій.

- **Особисті історії військових і цивільних:** Теми, що включають індивідуальні свідчення солдатів, медиків, волонтерів та інших учасників подій.

3.2 Джерела інформації

У цьому підрозділі розглянемо основні джерела інформації, якими користуються українські воєнні кореспонденти для підготовки своїх матеріалів. Почати слід як завжди з визначення, бо кожен журналіст добре розуміє, що таке інформація. Це водночас і основний матеріал, з яким він працює, і кінцевий результат його діяльності.

Джерелами інформації слугують задокументовані або публічно озвучені дані про події та явища, що відбуваються в суспільстві, державі чи навколишньому середовищі. Доступ до інформації є ключовим елементом у роботі журналіста.

Однак, отримавши дані, слід подумати, хто може бути їхньою цільовою аудиторією, в кого взяти коментар для кращого розуміння практичного значення інформації тощо. Кожен журналіст має власні джерела, які необхідно постійно розширювати й оновлювати.

Отже ми визначили, що джерела можуть бути «живими і неживими», давайте умовно окреслимо їх так. «Неживі» джерела – це документи, офіційні заяви, статистичні дані, дослідницькі звіти, що надають об’єктивну інформацію, перевірену фактами. Такі джерела дозволяють журналістам отримати підтвердження даних та об’єктивно оцінити ситуацію.

«Живі» ж джерела – це люди, безпосередні свідки чи учасники подій, які можуть надати унікальні свідчення, поділитися емоціями та деталями, недоступними з інших ресурсів. Вони включають військових, цивільних очевидців, експертів та аналітиків, які додають матеріалам людського виміру й

емоційної глибини.

Обидва типи джерел є важливими для всебічного висвітлення подій, оскільки доповнюють одне одного та створюють збалансовану картину того, що відбувається. Але для роботи воєнного кореспондента «живі» джерела є набагато більш цінними, оскільки вони надають можливість отримати актуальні, невідфільтровані свідчення прямо з місця подій.

Спілкування з військовими, очевидцями та місцевими жителями дозволяє кореспондентам дізнатися про реальний стан справ, відчувати атмосферу подій і передати аудиторії те, що складно відобразити лише за допомогою документів чи офіційних заяв.

У складних умовах бойових дій доступ до достовірних відомостей є критичним, оскільки від цього залежить об'єктивність та повнота висвітлення подій. Саме тому воєнкори так ризикують щоб наживо поспілкуватися з очевидцями війни і її учасниками.

Різноманітність джерел дозволяє журналістам відтворити багатогранну картину війни, поєднуючи свідчення очевидців, експертний аналіз та офіційні дані – такий матеріал є ідеальним з точки зору академічної журналістики. Але таке трапляється не завжди, оскільки досить складно в одному матеріалі поєднати в балансі усі ці аспекти, завжди щось буде переважати, і це нормальний стан речей.

Розглянемо основні типи джерел, які допомагають створювати точні й інформативні репортажі:

Військові джерела.

До таких джерел належать командири підрозділів, рядові бійці та оператори військової техніки, які надають інформацію безпосередньо з передової. Їхні свідчення важливі для відтворення реальних умов бойових дій, висвітлення тактики та стратегії, які застосовуються у боротьбі.

Такі джерела допомагають журналістам створювати максимально достовірні репортажі про ситуацію на фронті. Проблемою цих джерел є те, що

вони часто можуть бути засекречені, адже містять конфіденційну інформацію надважливого значення, від якої залежить успіх на полі бою.

Тому цілком очевидним є те, що більшість інформації не можуть розголошувати не те що у публічний простір, але навіть при особистому спілкуванні. Тому журналісти можуть передавати у свої матеріалах тільки те, що їм дозволяють передати. Не складно здогадатися що для публікації їм потрібно консультуватися безпосередньо з армійським керівництвом і узгоджувати кожен кадр аби ворог не дізнався того що йому не варто знати.

Цивільні свідки.

Місцеві жителі, які залишаються в зоні бойових дій, і волонтери, що надають допомогу постраждалим. Їхні свідчення додають матеріалам емоційної глибини та автентичності, дозволяючи глядачам зрозуміти, як війна впливає на життя людей.

Яку цінну інформацію можуть отримати військові кореспонденти від цивільних? По-перше, місцеві жителі, волонтери та інші очевидці часто менше обмежені у висловленні своїх думок і переживань. Вони можуть поділитися унікальними свідченнями про повсякденне життя в зоні конфлікту, деталями, які залишаються поза увагою офіційних джерел, а також розповісти про настрої серед населення.

Цивільні також можуть надати інформацію про руйнування інфраструктури, нестачу ресурсів, гуманітарну допомогу та її розподіл, що дозволяє кореспондентам глибше зрозуміти масштаб гуманітарної кризи. Такі свідчення допомагають створити більш об'ємну картину подій, надаючи репортажам особливу емоційну та соціальну складову, яку важко отримати від інших джерел.

Репортажі, що містять свідчення цивільних, відображають гуманітарний аспект конфлікту, а також виклики, з якими стикається населення в умовах війни.

Експерти та аналітики.

Використання аналізу від військових експертів і міжнародних фахівців

допомагає пояснити стратегічні аспекти конфлікту.

Залучення таких джерел за жанровими особливостями більш характерне для аналітичного матеріалу або документального фільму, оскільки дозволяє глибше і повніше висвітлити загальну картину подій на полі бою. У такому форматі можливо детально проаналізувати обставини, представити комплексний огляд та надати різнопланові коментарі від експертів і свідків.

Однак цей підхід має свої недоліки: матеріал втрачає ефект безпосередньої присутності на місці подій, надає більше теоретичних пояснень, але менше показує саму динаміку та реальність бойових дій. Тому, хоч аналітичні та документальні жанри збагачують інформацію, вони поступаються репортажам у відтворенні живого відчуття подій.

Але в невеликій кількості і по факту, експертні коментарі дозволяють глибше розкрити причини і можливі наслідки подій на фронті, а також оцінити ефективність дій сторін. Такий підхід сприяє формуванню об'єктивної думки про війну та її вплив на глобальному рівні.

3.3 Спектр питань

У цьому підпункті ми розглянемо тематику, спектр питань, які журналісти ставлять переважно під час інтерв'ю з різними людьми, а також тих питань які вони можуть самостійно досліджувати та розкривати у своїх матеріалах. Цей спектр питань дозволяє створювати повніший і багатогранний образ подій, що відбуваються на полі бою, і впливу війни на життя людей.

Варто розуміти, що спектр питань не є випадковим. Воєнні кореспонденти, як і всі журналісти, ретельно планують і заздалегідь готуються до розкриття теми, щоб забезпечити найбільш об'єктивне та повне висвітлення подій.

Підготовка до інтерв'ю включає аналіз ситуації на місці, вивчення попередніх репортажів і офіційних заяв, збір інформації від експертів та свідків. Це дозволяє створити структуру матеріалу, яка відповідає основним стандартам журналістики – точності, неупередженості та об'єктивності.

Чіткий план підготовки до інтерв'ювання допомагає журналістам ефективніше формулювати питання, щоб розкрити різні аспекти теми: від тактичних і стратегічних дій на полі бою до емоційних і психологічних викликів, з якими стикаються військові та цивільні. Завдяки цьому воєнні кореспонденти можуть не лише відображати актуальні події, а й глибше досліджувати їхні причини, наслідки та контекст.

Тактичні та стратегічні аспекти бойових дій.

Це питання, спрямовані на з'ясування стратегій і тактик, що застосовують українські війська, а також ворожі сили, перебігу військових операцій і планів на майбутнє. Як показує практичний досвід, найчастіше журналісти ставлять питання щодо того, як функціонує те чи інше озброєння або військова техніка. Такі питання дозволяють аудиторії краще вникнути в реалії війни, зрозуміти технічні можливості та ефективність застосовуваного обладнання, а також його роль у бойових діях.

Подібні питання можуть стосуватися як сучасних систем озброєння, що надаються союзниками, так і адаптації та модернізації власних військових ресурсів. Таким чином, інтерв'ю з експертами, військовими інженерами та операторами техніки надають можливість глибше зануритися в тему і підвищити обізнаність аудиторії про те, як сучасні технології впливають на перебіг бойових дій.

Для прикладу візьмемо тему FPV-дронів. Думаю кожен українець за майже три роки війни вже неодноразово чув про цей вид техніки. Чому про нього так багато говорять, збирають величезні суми донатів і приділяють так багато уваги їх важливості і дефіциту?

FPV-дрони привертають до себе багато уваги через їхню ефективність та широкий спектр застосування на полі бою. Ці безпілотники відіграють важливу роль у розвідці, коригуванні артилерійського вогню, а також у виконанні точкових ударів по ворогу. Завдяки своїм компактним розмірам і маневреності FPV-дрони можуть проникати у важкодоступні місця, що робить їх незамінними

для тактичних операцій.

Попит на FPV-дрони зумовлений не лише їхньою високою функціональністю, а й дефіцитом на фронті, що ставить під загрозу виконання більшості бойових завдань. Саме тому українські захисники наголошують на необхідності стабільного постачання дронів, оскільки вони є важливою складовою сучасної війни, що забезпечує перевагу на полі бою.

Тому розкриття кореспондентами і ЗМІ теми FPV-дронів і підтримка їх придбання не випадкова: це інвестиція в ефективність українських військ і їхню здатність зберігати життя солдатів, зменшуючи ризики під час виконання складних операцій.

Кореспондент має усвідомлювати, що для того, щоб ефективно розкрити тему для якомога ширшої аудиторії, недостатньо просто ставити запитання військовим. Важливо також вміти розтлумачувати відповіді, пояснюючи їх у доступній формі для глядачів або читачів.

Це означає, що журналіст повинен адаптувати складну військову термінологію та специфічні технічні деталі у зрозумілу мову, щоб аудиторія могла повністю зрозуміти суть сказаного. Іноді навіть одне запитання в інтерв'ю може слугувати цілою темою для цілого воєнного репортажу.

Такий підхід допомагає не тільки передати факти, але й створити контекст, що дозволяє аудиторії глибше усвідомити обставини та важливість подій, про які йде мова. Пояснення та інтерпретація відповідей дозволяють уникнути непорозумінь і сприяють формуванню інформованої думки у суспільстві.

Журналісти можуть ставити подібні питання під час інтерв'ю з командирами, українськими бійцями та військовими експертами, а також досліджувати самостійно, аналізуючи доступні дані та офіційні повідомлення.

Робота медиків на фронті.

Цей спектр питань охоплює обговорення умов роботи військових медиків, викликів, з якими вони стикаються, та їхньої ролі в наданні першої медичної допомоги. Журналісти можуть розкривати тему під час інтерв'ю з медиками,

волонтерами та пацієнтами, а також досліджувати випадки героїчних дій лікарів, що рятують життя на передовій.

Воєнні кореспонденти, приїжджаючи до військових шпиталів на нулі, стикаються з безліччю проблем. По-перше, умови роботи в таких місцях є надзвичайно важкими через постійну загрозу обстрілів та близькість до лінії фронту. Журналісти повинні дотримуватись суворих заходів безпеки, щоб мінімізувати ризики для свого життя і життя всіх військових.

По-друге, військові медики частіше за все не можуть собі дозволити довго спілкуватися з кореспондентами. Працюючи на межі своїх фізичних можливостей, вони зосереджені на виконанні свого основного завдання – порятунку якомога більшої кількості поранених українських бійців. Їхня робота відбувається в умовах постійного стресу та перевантаження, що залишає мало часу для взаємодії з журналістами.

Журналісти мають враховувати ці обмеження, підходячи до медиків з повагою та розумінням. Інтерв'ювання цієї групи респондентів вимагає від журналістів підвищеної підготовки: щоб не набридати і не заважати медикам рятувати життя вони мають вміти швидко задавати питання і отримувати необхідні відповіді без зайвого втручання в процес лікування.

По-третє, робота у військових шпиталях часто супроводжується емоційним і психологічним навантаженням. Спілкування з пораненими військовими, які переживають фізичні та моральні страждання, вимагає від кореспондентів великої емпатії та професіоналізму. Потрібно не лише задати питання, але й підтримати при цьому етичні норми, щоб не завдати додаткової травми респондентам: *«The involvement of journalists with international justice is fraught with difficulty. Questions of moral responsibility are at the forefront of war reporters' practice»* («Участь журналістів у питаннях міжнародного правосуддя сповнена труднощів. Питання моральної відповідальності перебувають у центрі практики воєнних репортерів») [6].

Крім того, доступ до інформації може бути обмеженим через військові

таємниці і заходи безпеки. Очевидно, що окупанти намагаються завдати якомога більшого ураження українській армії, для цього вони не будуть гребувати ніякими методами, в тому числі і знищенням лікарів і медичного персоналу, оскільки ці люди рятують бійців і є незамінними спеціалістами. Тому журналістам часто доводиться шукати баланс між бажанням надати аудиторії якомога більше інформації та необхідністю зберігати конфіденційність деталей, що можуть вплинути на безпеку військових операцій.

Гуманітарні потреби та підтримка.

Питання охоплюють труднощі, з якими стикаються цивільні люди, що живуть у зоні бойових дій. Інтерв'ювання місцевих часто є непростим завданням, адже вони змушені залишатися вдома або обмежувати своє перебування на вулиці, щоб уникнути ризику потрапити під обстріл. Це значно ускладнює роботу журналістів, які прагнуть зібрати свідчення з перших вуст, і вимагає від них ретельного планування, адаптивності та дотримання заходів безпеки для захисту себе та своїх респондентів.

Для висвітлення цієї теми використовуються свідчення цивільних осіб, волонтерів та представників гуманітарних місій, що допомагає створити повніше уявлення про ситуацію. Крім того, важливу роль у підтримці цивільного населення відіграють волонтери та міжнародні організації, які надають допомогу постраждалим від війни районам.

У цьому спектрі питань від журналіста вимагається максимально точно і зрозуміло донести до суспільства суть гуманітарної проблеми, незалежно від її характеру – чи це постраждалі від обстрілів, чи жертви воєнних та екологічних злочинів. Журналіст має не лише описати ситуацію, а й створити такий контекст, який дозволить аудиторії усвідомити масштаби проблеми та її наслідки для людей і навколишнього середовища.

Усе це робиться для того, щоб привернути увагу суспільства до необхідності допомоги постраждалим. Такі відеоматеріали здатні викликати емоційний відгук, який сприяє залученню громадськості, гуманітарних

організацій та волонтерів до надання підтримки людям, що постраждали від війни чи інших кризових ситуацій: *«In war journalism, maintaining impartiality and adhering to ethical standards is paramount. Journalists must strive to present a balanced view of the conflict, avoiding personal biases and agendas. They are tasked with presenting the facts objectively, giving voice to all sides involved, and providing context to help the audience understand the complex dynamics at play»* («У воєнній журналістиці надзвичайно важливо зберігати неупередженість і дотримуватися етичних стандартів. Журналісти повинні прагнути до представлення збалансованого погляду на конфлікт, уникаючи особистих упереджень і власних інтересів. Їхнє завдання – об'єктивно подавати факти, надавати слово всім сторонам конфлікту та забезпечувати контекст, який допомагає аудиторії зрозуміти складну динаміку подій») [2].

Чітке і зрозуміле висвітлення гуманітарних проблем допомагає мобілізувати ресурси та залучити необхідну допомогу. Це підсилює вплив журналістських матеріалів, перетворюючи їх на інструмент не лише для інформування, а й для стимулювання дій, що спрямовані на поліпшення ситуації та підтримку тих, хто цього найбільше потребує.

Висвітлення таких тем вимагає уважності, оскільки необхідно зберігати баланс між емоційною залученістю та об'єктивністю. Журналіст повинен забезпечити розуміння ситуації, підкріплюючи її фактами та свідченнями постраждалих, щоб аудиторія могла відчувати співпереживання і зрозуміти важливість допомоги та реагування.

Психологічний та емоційний стан військових і цивільних.

Ці питання допомагають глибше зрозуміти емоційні та психологічні наслідки війни для солдатів і цивільного населення. Спектр питань охоплює психологічний стан людей, які пережили серйозні травматичні події, включаючи тих, хто побував у полоні або зазнав тортур.

Розкриття таких тем дозволяє висвітлити важкі випробування, які переживають ці люди, їхні зусилля щодо подолання психологічних травм і

адаптації до життя після таких жахливих подій.

Журналістські матеріали, що включають свідчення постраждалих, надають аудиторії можливість усвідомити не тільки фізичні, але й глибокі психологічні рани, що залишає війна. Цей підхід допомагає передати всю складність емоційного стану, привернути увагу до проблем психічного здоров'я та необхідності підтримки постраждалих як на війні так і поза нею, в цивільному житті: *«Journalistic reflexivity in the context of war and conflict can be productively approached through the concept of a politics of pity»* («Журналістська рефлексивність у контексті війни та конфліктів може бути ефективно осмислена через концепцію політики співчуття») [5].

Це один із найбільш чутливих спектрів питань, які може задавати воєнний кореспондент. Тут від журналіста вимагається не лише розуміння того, які питання варто ставити, але й уміння формулювати їх таким чином, щоб не завдати шкоди респонденту. Питання повинні бути побудовані так, щоб уникнути провокування негативних реакцій, таких як панічні атаки, флешбеки чи інші травматичні епізоди.

Для цього кореспондент має виявляти високу емпатію та професіоналізм, розуміючи, що розмова на тему пережитих травматичних подій може бути надзвичайно важкою для співрозмовника. Журналіст повинен створити атмосферу довіри та безпеки, дати зрозуміти респонденту, що його почуття й емоції поважаються.

Це включає також здатність швидко реагувати, якщо інтерв'ю переходить у емоційно небезпечну зону, та вміння переформулювати питання або змінити тему, щоб уникнути погіршення психологічного стану співрозмовника.

Такі питання потребують від кореспондента не лише підготовки та знань, але й навичок психологічного спілкування, щоб забезпечити делікатний підхід та не нашкодити людині, яка вже зазнала значного стресу чи травми.

3.4 Аналіз відеопублікацій

Від кожного медіа було проаналізовано п'ять відео, що охоплюють різні періоди та регіони конфлікту.

Таблиці, наведені нижче, відображають особливості роботи кореспондентів таких медіа, як «Суспільне Новини», «ТСН», «ВІНУС Info», «5 канал» та «24 канал».

Кожна таблиця розкриває основні теми репортажів, використовувані жанри, джерела інформації, а також ключові питання, на які шукають відповіді журналісти.

Завдяки цьому аналізу можна простежити відмінності у підходах різних медіа до висвітлення бойових дій та гуманітарних аспектів війни, що допомагає краще зрозуміти роль і значення воєнної журналістики у сучасних умовах.

«Суспільне Новини»

Назва відео	Жанрові особливості	Основна тема	Джерела інформації	Спектр питань
Українські військові навчаються на британських танках «Челенджер» – репортаж Суспільного з полігону [16]	Переважно репортаж, частково інтерв'ю	Бойові дії та військові операції/ використання військової техніки: Проведення військових навчань на закордонній техніці: підготовка українських військових до використання танків Challenger 2, які були обіцяні	Українські та британські військові, інструктори	Тактичні та стратегічні аспекти бойових дій: Як відбувається підготовка українських танкістів у Великобританії? Який досвід набули українські військові під час навчання у Великобританії? Яку думку висловлюють

		британським урядом у кількості 14 одиниць.		іноземні інспектори про підготовку українських танкістів?
«Вперше за кордоном» ми заїхали у Суджу з військовими репортаж Суспільне Новини [17]	Переважно інтерв'ю, частково репортаж	Бойові дії та військові операції: Наступальні дії українських Сил Оборони на території Курської області та актуальна ситуація в місті Суджа.	Українські військові 33 ОШБ, місцеві жителі	Тактичні та стратегічні аспекти бойових дій: Чи складно працювати в цьому напрямку порівняно з іншими? Яка обстановка на передовій? Які дії здійснює противник в цьому регіоні?
Репортаж з лікарні Мечникова, де дев'ять років рятують поранених з війни [18]	Переважно замальовка, з елементами інтерв'ю	Волонтерство, підтримка армії та постраждалих від війни: Як лікарі навчаються під час війни та виконують найскладніші операції для порятунку поранених військових.	Лікарі-хірурги, анестезіологи, травматологи, медичний персонал, військові	Робота медиків на фронті: Як працюють військові медики? В яких умовах працюють медики під час бойових дій? Як часто медики проводять операції на полі бою?

				Кого найчастіше привозять з пораненнями: типи поранень та їх складність?
Літають навколо Бахмута у пошуку росіян – репортаж Суспільного про аеророзвідку [19]	Переважно замальовка, з елементами інтерв'ю і репортажу	Бойові дії та військові операції: Розвідувальні операції добровольчого підрозділу «Хартія» для виявлення позицій російських військ на Бахмутському напрямку.	Військові, аеророзвідники, оператори БПЛА	Тактичні та стратегічні аспекти бойових дій: Які завдання виконують наші аеророзвідники? Як працює той чи інший безпілотний апарат? Наскільки ефективний цей безпілотний апарат у виконанні бойових задач?
Як живе звільнене Високопілля на Херсонщині після піврічної окупації – репортаж Суспільного	Замальовка, інтерв'ю, репортаж	Гуманітарні наслідки війни/особисті історії військових і цивільних: Документування наслідків російської	Місцеві жителі селища: бабусі, дідусі, чоловік який допомагав ховати людей від окупантів	Гуманітарні потреби та підтримка: Як вдалося вижити в умовах обстрілів та бойових дій? Скільки часу

[20]		окупації у селищі Високопілля та повернення жителів до своїх домівок після звільнення.		люди провели в підвалах під час бойових дій? Коли та як українські сили звільнили населений пункт?
------	--	--	--	---

Проаналізувавши відео-публікацій від «Суспільне Новини» можна побачити різноманіття жанрових підходів до висвітлення тем, що охоплюють як військові навчання та бойові дії, так і гуманітарні аспекти війни.

Репортажі та інтерв'ю є ключовими жанровими формами, часто з елементами замальовок, що дозволяють кореспондентам показати емоційні та візуальні аспекти подій в яких вони опинилися.

Переважно джерелами інформації для воєнних кореспондентів стають саме військові, адже вони безпосередньо знаходяться у зоні бойових дій. Також це лікарі та місцеві жителі, свідчення яких забезпечує достовірність матеріалів і акцентує увагу на реальності зображуваних подій.

Спектр запитань різниться залежно від теми, але зосереджений на деталях бойових дій, підготовки військових і житті в умовах повномасштабної війни.

«ТСН»

Назва відео	Жанрові особливості	Основна тема	Джерела інформації	Спектр питань
В Николаевской области украинские военные уничтожают целые батареи врага – ТСН [21]	Новинарний сюжет з елементами репортажу	Бойові дії та військові операції/гуманітарні наслідки війни: Військові дії	Українські бійці-артилеристи, місцеві жителі	Тактичні та стратегічні аспекти бойових дій/гуманітарні потреби та підтримка: Яка ситуація на

		на Миколаївщині: обстріли прифронтових населених пунктів з боку окупантів.		лінії зіткнення? Що роблять окупанти? Як відповідають наші захисники? Як живуть цивільні люди на лінії зіткнення?
Бігають та потрапляють у приціл мінометників! Запальний репортаж ТСН з Харківщини [22]	Репортаж поєднаний з новинарним сюжетом	Бойові дії та військові операції: Оборона Харківщини та робота військових у цьому регіоні.	Воїни 92 окремої штурмової бригади	Тактичні та стратегічні аспекти бойових дій: Яка загальна обстановка? Наскільки інтенсивно ідуть бої?
Сили оборони проводять КОНТРАТАКИ! Репортаж ТСН з ВОВЧАНСЬКА! [23]	Новинарний сюжет з елементами репортажу	Бойові дії та військові операції: Контратаки українських військових на околицях Вовчанська для стримування противника.	Військові- мінометники прикордонної комендатури швидкого реагування «Шквал»	Тактичні та стратегічні аспекти бойових дій: Чого намагається досягти противник? Яка інтенсивність вогню на позиціях?
ВИБУХИ БЕЗПЕРЕСТААНКУ! МАРОДЕРИ! Репортаж із пекла східного фронту!	Новинарний сюжет з елементами аналітичного матеріалу	Гуманітарні наслідки війни/ волонтерство, підтримка	Місцеві жителі	Гуманітарні потреби та підтримка: Яке життя наразі поблизу

[24]		армії та постраждалих від війни/особисті історії військових і цивільних: Оборона Покровська на Донеччині: масивні атаки окупантів на місто та дії українських захисників.		фронту у цивільних жителів? Чому цивільні жителі не хочуть евакуюватися?
«Мрія ідіота збулася!»: як боєць УКРАВ У РОСІЯН ТАНК [25]	Репортаж з елементами новинарного сюжету	Бойові дії та військові операції/використання військової техніки: Захоплення українськими бійцями російського танка Т-72Б3 на Донеччині.	Нацгвардійці, військові бригади «Кара-Даг»	Тактичні та стратегічні аспекти бойових дій: Які технічні і зовнішні характеристики трофейного танку? Як механіку-водію вдалося забрати ворожий танк?

Аналіз відеоматеріалів «ТСН» показує схильність цього видання до поєднання новинарних сюжетів із репортажами, що надає їх відео більшу оперативність а також закадрову аналітику.

При цьому самі кореспонденти не часто показуються в кадрі, а запитання респондентам обрізають, залишаючи самі відповіді.

Основні теми зосереджені саме на бойових діях у різних регіонах України,

таких як Миколаївщина, Харківщина, Донеччина.

Джерела інформації включають переважно військових, але і місцевих жителів, це дозволяє отримати широке бачення ситуації на фронті та в тилу.

Спектр запитань більше стосується військових стратегій та інтенсивності боїв, аніж життя цивільних, що знаходяться в зоні конфлікту.

«BINUS Info»

Назва відео	Жанрові особливості	Основна тема	Джерела інформації	Спектр питань
На штурмі Кліщіївки: як герої 93-ї бригади відбивають навали ворога + ENG SUB [26]	Репортаж з елементами інтерв'ю	Бойові дії та військові операції/особисті історії військових і цивільних: Оборона Кліщіївки: штурми з боку ворога та робота наших військових щодо стримування атак.	Українські бійці 93 ОМБр «Холодний яр», аеророзвідники	Тактичні та стратегічні аспекти бойових дій: Які плани має ворог? Як працюють наші захисники? Чого нашим не вистачає? Які особисті історії бійців?
Вирвані зуби і тортури «слоником»: як слідство ідентифікує катів, які знущались з херсонців [27]	Переважно інтерв'ю з елементами документального фільму	Гуманітарні наслідки війни/ волонтерство, підтримка армії та постраждалих від війни/особисті історії військових і цивільних:	Потерпілі від тортур цивільні херсонці, начальник відділу обласної прокуратури	Психологічний та емоційний стан військових і цивільних: Де окупанти організували катівню? Як звозили туди мирних жителів? Скільки часу

		Викриття воєнних злочинів, зокрема катівень, у яких росіяни знущалися, катували і вбивали цивільних жителів.		херсонці перебували в катівні? Які тортури пережили потерпілі? Кого зі злочинців вже ідентифікували?
Людяність і війна: порятунок тварин у прифронтових Оріхові і Гуляйполі [28]	Репортаж з елементами інтерв'ю, замальовки	Волонтерство, підтримка армії та постраждалих від війни/ гуманітарні наслідки війни: Життя людей у прифронтових містах біля Запоріжжя: порятунок тварин та забезпечення їх безпеки в умовах війни.	Місцеві жителі прифронтових міст Оріхова і Гуляйполя, заступниця голови міської адміністрації, рятувальники ДСНС	Гуманітарні потреби та підтримка: Наскільки частими є обстріли? Які руйнації спричинені обстрілами? Як люди рятують кіз, собак, котів та інших тварин?
«Тут дронів навели, скиди весь час»: військові медики рятують	Репортаж, елементи інтерв'ю і замальовки	Волонтерство, підтримка армії та постраждалих від війни: Чергування з	Лікарі-хірурги, анестезіологи, медсестри, військові	Робота медиків на фронті/тактич ні та стратегічні аспекти бойових дій:

піхоту з нуля Авдіївки [29]		військовими лікарями 110-ї окремої механізованої бригади: як відбувається порятунок поранених бійців на передовій.		Як почувуються поранені? Яка обстановка на фронті поблизу Авдіївки? Як саме надають медичну допомогу пораненим? Наскільки часто надається медична допомога?
Трагедія для сіл на Каховському водосховищі. Як виживають місцеві після теракту [30]	Замальовка, репортаж, з елементами інтерв'ю	Гуманітарні наслідки війни/ волонтерство, підтримка армії та постраждалих від війни: Екоцид, спричинений підривом Каховської ГЕС росіянами: наслідки для сіл та містечок, що знаходяться поблизу водосховища.	Цивільні жителі села Червоногирівська, Червонодніпровськ е, міста Нікополя, адміністрація найближчих міст та сіл	Гуманітарні потреби та підтримка: Чи є у жителів питна вода? Як часто її привозять? Хто здійснює доставку води? Як живеться жителям в цілому? Які причини масового мору риби у водосховищі?

Матеріали «BINUS Info» відзначаються глибоким аналізом складних тем, таких як військові дії, військові і екологічні злочини та гуманітарні аспекти

війни.

Основні жанрові особливості поєднують репортажі з інтерв'ю та замальовками, що дозволяє передати як фактологічну, так і емоційну складову подій. Кожен матеріал є ніби міні документальним фільмом, в якому на досить високому рівні передані жанрові поєднання.

Тематичний спектр відео цього медіа дуже широкий, він охоплює: оборону українських позицій, катування цивільних на окупованих територіях, порятунок тварин та людей у прифронтових містах, а також наслідки екоциду після підриву Каховської ГЕС.

Джерела інформації включають українських військових, постраждалих від окупантів, місцевих жителів та лікарів, що забезпечує високу достовірність контенту.

Спектр запитань у відео охоплює деталі військових дій, гуманітарні виклики та особисті історії, що робить матеріали BINUS Info глибокими і комплексними.

«5 канал»

Назва відео	Жанрові особливості	Основна тема	Джерела інформації	Спектр питань
ЕКСКЛЮЗИВ ! На позиціях піхоти під ЧАСОВИМ ЯРОМ. 15-20 штурмів за день Невигадані історії [31]	Переважно репортаж, є елементи інтерв'ю	Бойові дії та військові операції/використання військової техніки: Оборона Часового Яру: заходи, що вживають українські військові для відбиття ворожих атак	Командир підрозділу 56-ї окремої мотопіхотної бригади, військові	Тактичні та стратегічні аспекти бойових дій: Наскільки інтенсивно ворожі працюють дрони по нашим позиціям? Як часто росіяни йдуть на штурм? Як ми обороняємося?

		та забезпечення оборони.		
«Тут росіяни воюють, як у другу світову. «вагнерівці» кудись зникають» – Репортаж з-під СОЛЕДАРА [32]	Новинарний сюжет, репортаж	Бойові дії та військові операції/використання військової техніки: Гаряча точка Донеччини – Соледар: як росіяни проводять «м'ясні штурми» та як реагують на це українські війська.	Військові батальйону К2 54-ї ОМБР: військовій водій зв'язківці, танкісти, командир підрозділу	Тактичні та стратегічні аспекти бойових дій: Яка тактика наступу росіян на цій ділянці фронту? Як наші сили дають відсіч? Яку техніку використовуємо для оборони?
Не «Леопардами» єдиними: як ЗСУ працюють з німецькими зенітками «Гепард» [33]	Новинарний сюжет, репортаж	Використання військової техніки: Німеччина передала Україні зенітні самохідні установки «Гепард»: як працює ця техніка, розповіли та показали кореспонденти	Українські військові сил ППО, оператор-навідник	Тактичні та стратегічні аспекти бойових дій: Де наразі працює передана техніка? Які завдання виконує бойовий екіпаж зенітних установок? Скільки ворожих снарядів вдалося збити? Як наші бійці цьому навчалися?

ПЕКЕЛЬНА ДОРОГА до позицій 67 ОМБр. Штурм, який відбили мінометники Невигадані історії [34]	Переважно репортаж, є елементи інтерв'ю	Бойові дії та військові операції/особисті історії військових і цивільних: Нічна зміна з військовими на передовій: як вони відбили російський штурм, а також побут бійців у бліндажах.	Мінометники 67 Окремої Механізованої Бригади ЗСУ, пілот, група евакуації, командир роти	Тактичні та стратегічні аспекти бойових дій: Як і чому окупанти змінюють частоту на РЕБ? Як мінометники чергували 7 діб на позиціях піхоти? Ким важче бути: мінометником чи піхотинцем?
НАСТУП на ПОКРОВСЬК. Убивають цивільних, стирають міста і села Невигадані історії [35]	Переважно репортаж, є елементи інтерв'ю	Гуманітарні наслідки війни/особисті історії військових і цивільних: Фіксація терору та воєнних злочинів солдатів РФ у Покровську та Новгородівці: ситуація на фронті на цьому напрямку.	Місцеві жителі прифронтових населених пунктів, українські військові 47-ї ОМБ «Магура»	Гуманітарні потреби та підтримка/тактичні та стратегічні аспекти бойових дій: Яка ситуація з прильотами? Чи є можливість виїхати у цивільних? Яка ситуація на фронті? Що робить ворог для просування? Чим відповідають наші артилеристи?

Матеріали «5 каналу» акцентують увагу на ключових подіях на фронті та

військових операціях, поєднуючи репортажі з інтерв'ю. В таблиці також представлені приклади поєднання новинарного сюжету з воєнним репортажем, це робить матеріал більш інформаційним та сухим.

Важливо зазначити що рубрика «Невигадані історії» являє собою чудовий приклад воєнного репортажу. В усіх представлених прикладах кореспондентка Ольга Калиновська особисто висвітлює чітку послідовність подій. Вона майже постійно знаходиться в кадрі, коментує все що відбувається.

Жанрові особливості допомагають детально висвітлити як військові дії (оборона Часового Яру, Соледару), так і використання західної техніки (зенітки «Гепард»).

Джерела інформації в представлених відео це переважно українські військові, серед яких: командири, піхотинці, мінометники, оператори техніки, артилеристи та інші.

Спектр запитань в представлених матеріалах включає аналіз тактики ворога, функціонування української техніки та особистий досвід військових. Таким чином, контент 5 каналу пропонує глядачам всебічне розуміння як бойових дій, так і гуманітарних аспектів війни.

«24 Канал»

Назва відео	Жанрові особливості	Основна тема	Джерела інформації	Спектр питань
РЕПОРТАЖ ПРЯМО з фронту! Військові розповіли про РЕАЛЬНУ СИТУАЦІЮ [36]	Переважно інтерв'ю з елементами репортажу та замальовки	Особисті історії військових і цивільних: Українські захисники розповіли правду про війну та поділилися своїми	Артилеристи, навідники, командир реактивної батареї 68 Окремої Єгерської бригади	Тактичні та стратегічні аспекти бойових дій: Як сформувалася батарея? Чи були ці люди готові служити та йти до ЗСУ? Як проходило навчання? З якими

		особистими історіями.		проблемами зіткнулися під час формування батареї?
Ведущая 24 Канала ПРЯМО из Покровска! ВСУ показали УНИКАЛЬНЫЕ КАДРЫ. РФ ЖМЕТ на город @a.kucher [37]	Переважно репортаж (кореспондентка дуже часто в кадрі) з елементами інтерв'ю	Бойові дії та військові операції/використання військової техніки: Важка ситуація на Покровському напрямку: як наші захисники стримують «м'ясні штурми» росіян, руйнації Покровська.	Військові 59 бригади: оператори дронів, навідники	Тактичні та стратегічні аспекти бойових дій: Як працюють дрони вітчизняного виробництва? Яка специфіка роботи навідників? У чому причина такого стрімкого просування окупантів?
Ведущая 24 Канала в СУДЖЕ! Тысячи пленных, РОССИЯНКА сдаёт своих же. АХМАТ убегает от ВСУ @a.kucher [38]	Переважно інтерв'ю (кореспондентка задала багато питань) з елементами репортажу	Бойові дії та військові операції/гуманітарні наслідки війни: Прорив українських військ у Курську область, зокрема в місто Суджа: вдала військова операція на	Українські військові: шофери, лікарі, артилеристи, командири і т.д.	Тактичні та стратегічні аспекти бойових дій/гуманітарні потреби та підтримка: Наскільки інтенсивно наші війська просуваються в цьому напрямку? Скільки резервів стягує сюди противник? Скільки тисяч ворожих бійців

		російській території.		уже взято в полон? Як реагує на наших бійців місцеве населення Курщини?
Ви маєте це побачити! Репортаж з БАХМУТА [39]	«Чистий» військовий репортаж (варто зазначити що кореспондентом тут виступає сержант ТрО а не журналіст, тому його можна назвати військовим кореспондентом)	Бойові дії та військові операції/використання військової техніки: Оборона міста Бахмут: особливості російських штурмів та стратегії оборони українських військ.	125 львівська бригада ТрО, військові, місцевий житель	Тактичні та стратегічні аспекти бойових дій/гуманітарні потреби та підтримка: Яка загалом обстановка в місті? Як часто обстрілюють місто? Чим саме обстрілює місто ворог? Яку тактику використовує противник для просування? Чому не виїжджають цивільні, які залишилися?
РЕПОРТАЖ ТрО прямо з фронту / Як працює ГРАНАТОМЕТ АГС [40]	Переважно замальовка, є елементи інтерв'ю і репортажу	Використання військової техніки: Інструктаж з роботи станкового автоматичного	Військові РВП 111 бригади Сил ТрО: командир, навідник	Тактичні та стратегічні аспекти бойових дій Як працює гранатомет? Які його бойові властивості та

		гранатомета: технічні аспекти та застосування на передовій.		функції?
--	--	---	--	----------

Аналіз матеріалів 24 каналу демонструє переважне використання інтерв'ю з елементами репортажу. Це дозволяє не лише показати військові дії, але й передати особисті історії українських захисників, а також почути від них самих про обстановку на фронті чи специфіку конкретно їх роботи.

Основні теми охоплюють бойові дії на різних напрямках, зокрема в Покровську, Бахмуті, та на території Росії (Курська область), а також детальні інструктажі з військової техніки.

Джерела інформації представлені широким спектром учасників: від артилеристів до операторів дронів, що забезпечує об'єктивність і різноплановість матеріалів.

Журналісти каналу вміло поєднують показ реальних бойових дій з аналізом техніки та тактики ворога, що додає матеріалам експертного характеру.

Спектр запитань охоплює як технічні аспекти роботи військових підрозділів, так і стратегічні питання, пов'язані з просуванням сил на фронті та ситуацією серед цивільного населення. Це робить матеріали змістовними й інформативними для глядачів.

3.5 Підсумки за результатами аналізу відеоматеріалів українських медіа

Аналіз відеоматеріалів п'яти провідних українських медіа – «Суспільного Новини», «ТСН», «ВІНУС Info», «5 каналу» та «24 каналу» – демонструє як спільні риси, так і суттєві відмінності у підходах до висвітлення подій російсько-української війни.

Кожне медіа використовує різні жанрові форми та стилі подачі інформації, що дозволяє створювати різнопланові матеріали для широкої аудиторії.

Основні відмінності.

Однією з ключових відмінностей між медіа є **тематика** їхніх матеріалів. Наприклад, «Суспільне Новини» та «ТСН» зосереджуються на висвітленні бойових дій і гуманітарних аспектів війни, приділяючи особливу увагу на військових навчаннях та боротьбі на передовій.

Водночас «BINUS Info» приділяє увагу викриттю воєнних злочинів, гуманітарним і екологічним катастрофам та наслідкам війни в цілому: *«The setting up of ad hoc tribunals to try war criminals... has put the issue of international justice in the spotlight. One consequence of this is the increasing awareness of human rights workers and journalists of conflict zones as potential crime scenes»* («Створення тимчасових трибуналів для суду над військовими злочинцями... привернуло увагу до питання міжнародного правосуддя. Одним із наслідків цього стало зростання усвідомлення правозахисниками та журналістами того, що зони конфліктів можуть розглядатися як потенційні місця злочинів») [6].

«5 канал» більше зосереджується на конкретних військових операціях, докладно описуючи події на передовій та використання західної техніки, як-от зеніток «Гепард». «24 канал» активно висвітлює технічні й тактичні аспекти війни, поєднуючи це з історіями бойового досвіду військових.

Жанрові підходи також відрізняються: «ТСН» та «5 канал» використовують новинарні сюжети у поєднанні з репортажами, що створює більш офіційний тон і акцент на фактах. Їх репортажі з передової або з місця бойових дій передають важливі відомості про хід військових операцій, але інколи позбавлені емоційного контексту. Це дозволяє досягти об'єктивності та максимальної достовірності, однак вплив на аудиторію може бути меншим через брак персоналізації.

«BINUS Info» використовує більше елементів, схожих на ті що є в документальних фільмах. Це додає їхнім матеріалам емоційної глибини та акценту на деталях. «Суспільне Новини» часто включає замальовки, що дозволяє передати візуальну атмосферу подій, а «24 канал» поєднує інтерв'ю та репортажі,

роблячи акцент на особистих історіях.

Джерела інформації у всіх медіа, очевидно, це українські військові, зокрема солдати з передової: командири, оператори військової техніки та аеророзвідники.

Однак деякі медіа приділяють більше уваги іншим джерелам. «VINUS Info» активно використовує свідчення цивільних осіб, які постраждали від війни, зокрема жертв катувань або жителів прифронтових зон.

Це дозволяє розширити бачення конфлікту через призму досвіду мирного населення.

«ТСН» і «5 канал» більше зосереджуються на військових, тоді як «Суспільне Новини» часто включає лікарів і волонтерів як додаткові джерела інформації.

24 канал відзначається широким спектром джерел серед військових – від артилеристів до операторів дронів, що надає матеріалам більше технічної достовірності.

Спектр запитань у кожному матеріалі відрізняється залежно від його тематики, однак і спільні, «базові» питання присутні.

«Суспільне Новини» ставить запитання, орієнтовані на особистий досвід військових та цивільних людей, зокрема про умови їхнього життя під час війни або про пережиті випробування. Це дозволяє глядачам глибше зрозуміти емоційну складову війни.

«ТСН» та «5 канал» часто ставлять запитання, пов'язані з військовими тактиками та ситуацією на фронті, з акцентом на стратегію бойових дій, використання техніки та оборону українських позицій.

«VINUS Info» охоплює спектр запитань як від військових так до гуманітарних тем: кореспондентка запитує про військові злочини, катування мирних жителів, а також торкається порятунку тварин і життя в прифронтових містах.

«24 канал» часто фокусується на технічних аспектах: запитує про роботу

військової техніки та специфіку її використання на фронті. Це робить їхній контент інформативним для тих, хто цікавиться деталями військової справи.

Ці відмінності допомагають кожному з медіа створити унікальний підхід до висвітлення війни, пропонуючи різні перспективи – від детальної військової аналітики до емоційних історій цивільних, які пережили бойові дії.

Вплив на аудиторію.

Військові репортажі та інтерв'ю, представлені в аналізованих медіа, мають великий вплив на формування громадської думки. «Суспільне Новини» та «24 канал» акцентують на персональних історіях, що сприяє емоційному залученню глядача. Через це аудиторія отримує більш людський погляд на війну, де кожен солдат чи цивільний – це не просто бойова одиниця, а людина з власним досвідом, історією та проблемами.

«VINUS Info» формує в глядача глибоке розуміння гуманітарних та правових аспектів війни, висвітлюючи військові злочини, злочини проти людяності та їх розслідування. Це також впливає на привернення уваги міжнародної спільноти та посилює підтримку України на світовій арені.

Оперативні репортажі «ТСН» та «5 каналу» забезпечують аудиторію актуальною інформацією про ситуацію на фронті, що важливо для людей, які хочуть розуміти розвиток бойових дій у реальному часі. Їх матеріали допомагають створювати об'єктивну картину війни для громадськості та сприяють підтримці зусиль військових.

Виклики для журналістів.

Воєнна журналістика під час російсько-української війни супроводжується численними викликами. Журналісти змушені працювати у небезпечних умовах, часто на лінії фронту, де ризик для життя надзвичайно високий.

«VINUS Info», «Суспільне Новини» та інші медіа показують, як кореспонденти стикаються з небезпекою під час зйомок на передовій, а також мають справу з моральними дилемами у висвітленні трагедій та воєнних злочинів.

Додатковим викликом є збереження об'єктивності і достовірності в умовах жорсткої інформаційної війни. Кореспонденти змушені шукати баланс між емоційністю та фактами, висвітлюючи шокуючі історії реальної кривавої війни, при цьому залишаючись вірними журналістським стандартам.

Роль української журналістики у воєнний час.

Українська журналістика в умовах війни виконує важливу місію інформування, документування перебігу воєнних дій, воєнних злочинів і життя в умовах війни в цілому. Також не останнім фактором є підтримка морального духу суспільства у цей важкий період.

Воєнні кореспонденти є джерелом правдивої інформації, вони також протистоять пропаганді та дезінформації з боку ворога. Різні підходи, жанри та теми допомагають охопити широкий спектр питань: від військових операцій до гуманітарних катастроф.

Українська журналістика також відіграє ключову роль у міжнародній підтримці країни, надаючи світу достовірні дані про ситуацію на фронті та злочини Росії. Завдяки цим матеріалам міжнародна спільнота має змогу отримати неупереджену картину того, що відбувається в Україні і допомогти нам у боротьбі проти агресора.

Таким чином всі проаналізовані медіа роблять свій внесок у висвітлення різних аспектів війни, кожне з яких має свій унікальний підхід і вплив на аудиторію. Вони спільно формують комплексну картину подій та допомагають міжнародній спільноті усвідомити масштаби російської агресії.

ВИСНОВКИ

У цій роботі було детально досліджено специфіку діяльності воєнних кореспондентів в умовах збройних конфліктів, зокрема на прикладі російсько-української війни. Аналіз підтвердив, що воєнна журналістика є унікальною та складною сферою, яка потребує від журналістів не лише професійних навичок, а й високої моральної стійкості, фізичної підготовки та розуміння етичних і юридичних аспектів роботи.

Розмежування понять «воєнна» та «військова» журналістика дало змогу чітко визначити статус воєнних кореспондентів як цивільних осіб, які працюють на перетині інформування, безпеки та відповідальності за суспільний вплив. Важливим висновком є те, що журналісти, які висвітлюють події війни, виконують не лише роль спостерігачів, але й активних учасників формування суспільного наративу.

Юридичні та професійні аспекти діяльності кореспондентів свідчать про значні ризики, зокрема фізичну небезпеку, що супроводжує їх роботу в зоні бойових дій. Висвітлено значення дотримання міжнародного гуманітарного права, зокрема захисту журналістів як цивільних осіб. Окрім того, важливим є дотримання етичних стандартів, які у воєнних умовах часто потребують адаптації через надзвичайну емоційність ситуацій та високий рівень напруження в суспільстві.

Кваліфікаційна робота також продемонструвала вплив воєнної журналістики на громадську думку, волонтерські ініціативи та міжнародну підтримку. Репортажі з передової стали потужним інструментом інформування світової спільноти про ситуацію в Україні, сприяючи мобілізації допомоги та впровадженню політичних рішень на підтримку країни. Приклади з української практики підтвердили, що якісні матеріали не лише інформують, а й стимулюють дії на різних рівнях: від індивідуальної участі в гуманітарних проєктах до формування політики урядів і міжнародних організацій.

Особлива увага була приділена підготовці журналістів до роботи у воєнних умовах. Набутий українськими воєнними кореспондентами досвід є унікальним і може стати основою для створення нових навчальних програм у галузі військової журналістики, що сприятиме підвищенню рівня безпеки та ефективності роботи медійників у майбутньому.

Аналіз відеопублікацій українських та зарубіжних медіа показав, що репортажі та інтерв'ю є основними жанрами, що дозволяють передати безпосередні враження з місця подій.

Тематика репортажів охоплює широкий спектр питань, від військових навчань до тактичних аспектів бойових дій.

Головними джерелами інформації є українські військові та їхні командири, що забезпечує високу достовірність матеріалів. Спектр питань, які висвітлюються в матеріалах, дає глядачам всебічне розуміння поточної ситуації, підкреслюючи важливість роботи воєнних кореспондентів у формуванні громадської свідомості та підтримці морального духу суспільства.

Таким чином, воєнна журналістика є не лише професійною діяльністю, засобом інформування, але й інструментом впливу на громадську думку, важливою частиною суспільного спротиву та формування глобального інформаційного поля. Це підкреслює її важливість у сучасному медійному просторі. Робота українських журналістів під час війни є зразком відданості, професіоналізму та сили, яка має величезний вплив на майбутнє цієї сфери.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Військова журналістика [Електронний ресурс]: archive.org. — Режим доступу:
<https://web.archive.org/web/20230322151525/https://www.psdinfo.store/post/військова-журналістика>
2. Covering Crisis and Conflict: The Role of War Journalism [Електронний ресурс]: Yellowbrick — Режим доступу:
<https://www.yellowbrick.co/blog/journalism/covering-crisis-and-conflict-the-role-of-war-journalism>
3. International media support/Voices of war: Conflict and the role of the media [Електронний ресурс]: Mediasupport — Режим доступу:
<https://www.mediasupport.org/wp-content/uploads/2012/11/ims-voices-of-war-2006.pdf>
4. Список журналістів, які загинули від початку повномасштабної російської агресії (оновлено) [Електронний ресурс]: Національна спілка журналістів України — Режим доступу: <https://nsju.org/novini/arman-soldin-stav-14-ym-mediapraczivnykom-shho-zagynuv-pry-vykonanni-profesijnyh-obovyazkiv/>
5. The Routledge Companion to News and Journalism/chapter 47 «Journalism and the Visual Politics of War and Conflict» Lilie Chouliaraki. [Електронний ресурс]: Wpmucdn — Режим доступу: https://bpb-us-e1.wpmucdn.com/sites.psu.edu/dist/f/5180/files/2014/08/The_Routledge_Companion_to_News_and_Journalism.pdf
6. The Routledge Companion to News and Journalism/ chapter 48 «Journalists and War Crimes» Howard Tumber. [Електронний ресурс]: Wpmucdn — Режим доступу: https://bpb-us-e1.wpmucdn.com/sites.psu.edu/dist/f/5180/files/2014/08/The_Routledge_Companion_to_News_and_Journalism.pdf
7. Examining the role of peace journalism in news coverage of the Russia-Ukraine

- conflict: A study of Gulf News and Khaleej Times. [Електронний ресурс]: Tandfonline — Режим доступу: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/23311886.2023.2260609>
8. Військова журналістика. Український аспект: становлення української військової журналістики; місце військової журналістики у медіапросторі в період воєнного стану; правові підстави діяльності військових журналістів під час воєнних дій. [Електронний ресурс]: Jurkniga — Режим доступу: <https://jurkniga.ua/contents/viyskova-zhurnalistika-ukrainskiy-aspekt-stanovlennya-ukrainskoi-viyskovoi-zhurnalistiki-mistse-viyskovoi-zhurnalistiki-u-mediaprostori-v-period-voennogo-stanu-pravovi-pidstavi-diyalnosti-viyskovikh-zhurnalistiv-pid-chas-voennikh-diy.pdf>
 9. Військова» / «воєнна» журналістика: особливості потрактування понять у сучасному медіапросторі [Електронний ресурс]: Vernadskyjournals — Режим доступу: https://philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2024/2_2024/part_2/31.pdf
 10. Що необхідно мати журналістам, які їдуть у відрядження в зону бойових дій (особливо в польові умови) [Електронний ресурс]: ІНСТИТУТ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ — Режим доступу: <https://imi.org.ua/advice/shho-neobhidno-maty-zhurnalistam-yaki-yidut-u-vidryadzhennya-v-zonu-bojovyh-dij-osoblyvo-v-polovi-i57575>
 11. Code of Ethics for Journalists Covering Conflicts [Електронний ресурс]: The Caucasus Edition: Journal of Conflict Transformation — Режим доступу: <https://caucasusedition.net/code-of-ethics-for-journalists-covering-conflicts/>
 12. Стаття 79. Заходи щодо захисту журналістів [Електронний ресурс]: Законодавство.com — Режим доступу: <https://законодавство.com/pravovi-akti-mijnarodni/stattya-zahodi-schodo-zahistu-137146.html>
 13. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо надання додаткових гарантій захисту журналістам, які працюють в районах ведення воєнних (бойових) дій) [Електронний ресурс]: РАДА

- Верховна Рада України Законопроекти — Режим доступу:
<https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39587>
14. Рекомендації журналістам щодо організації роботи на військових об'єктах та в районах бойових дій в умовах воєнного стану [Електронний ресурс]: mil.gov.ua — Режим доступу:
https://www.mil.gov.ua/content/zmi/rekomendacii_dlia_ZMI_new24.pdf
15. Наказ Головнокомандувача ЗСУ №73 Про організацію взаємодії між Збройними Силами України, іншими складовими сил оборони та представниками медіа на час дії правового режиму воєнного стану [Електронний ресурс]: ligazakon.net — Режим доступу:
<https://ips.ligazakon.net/document/MUS36785?an=1>
16. Українські військові навчаються на британських танках «Челенджер» — репортаж Суспільного з полігону [Електронний ресурс]: Суспільне Новини YouTube-канал — Режим доступу: https://youtu.be/gl_Ciq28FyE?si=C0-J5_Nlaefqs0ug
17. «Вперше за кордоном» | ми заїхали у Суджу з військовими | репортаж Суспільне Новини [Електронний ресурс]: Суспільне Новини YouTube-канал — Режим доступу: <https://youtu.be/z2VIHnP3-eQ?si=bxRbsfZ1C9UP2sFj>
18. Репортаж з лікарні Мечникова, де дев'ять років рятують поранених з війни [Електронний ресурс]: Суспільне Новини YouTube-канал — Режим доступу: <https://youtu.be/cKVNnI5FxTo?si=5QQSEykY2WGSacRa>
19. Літають навколо Бахмута у пошуку росіян — репортаж Суспільного про аеророзвідку [Електронний ресурс]: Суспільне Новини YouTube-канал — Режим доступу: <https://youtu.be/QdRfKyf3Uw0?si=TeRw0-QTWKmJqlEx>
20. Як живе звільнене Високопілля на Херсонщині після піврічної окупації — репортаж Суспільного [Електронний ресурс]: Суспільне Новини YouTube-канал — Режим доступу: https://youtu.be/nGj-5GoHg_M?si=mcQwIVJZES2CbK8n
21. В Николаевской области украинские военные уничтожают целые батареи

- врага – ТСН [Електронний ресурс]: ТСН YouTube-канал — Режим доступу: <https://youtu.be/bl-T7g5wBHM?si=SZrHVJmHlkkz2uKr>
22. Бігають та потрапляють у приціл мінометників! Запальний репортаж ТСН з Харківщини [Електронний ресурс]: ТСН YouTube-канал — Режим доступу: <https://youtu.be/fdBxDMpO9Lw?si=9CFellixFyAf80k>
23. Сили оборони проводять КОНТРТАКИ! Репортаж ТСН з ВОВЧАНСЬКА! [Електронний ресурс]: ТСН YouTube-канал — Режим доступу: <https://youtu.be/CJnhQF67qns?si=eqL5bsKTzfxWzNox>
24. ВИБУХИ БЕЗПЕРЕСТААНКУ! МАРОДЕРИ! Репортаж із пекла східного фронту! [Електронний ресурс]: ТСН YouTube-канал — Режим доступу: https://youtu.be/_Mgk10TpTAQ?si=zlxi_60-TI5XVAY0
25. «Мрія ідіота збулася!»: як боєць УКРАЇНИ У РОСІЙСЬКОМУ ТАНКУ [Електронний ресурс]: ТСН YouTube-канал — Режим доступу: <https://youtu.be/5z8mTzUTj48?si=ysjuFADu9IjhgNYQ>
26. На штурмі Кліщіївки: як герої 93-ї бригади відбивають навали ворога + ENG SUB [Електронний ресурс]: ВІНУС Info YouTube-канал — Режим доступу: <https://youtu.be/LGg7NSE2Ujw?si=0dUcyiLuqIR7Av6P>
27. Вирвані зуби і тортури «слоником»: як слідство ідентифікує катів, які знущались з херсонців [Електронний ресурс]: ВІНУС Info YouTube-канал — Режим доступу: <https://youtu.be/scLXau-dIGg?si=PKimI7OTRHHNiDSE>
28. Людяність і війна: порятунок тварин у прифронтових Оріхові і Гуляйполі [Електронний ресурс]: ВІНУС Info YouTube-канал — Режим доступу: <https://youtu.be/q9Xj8AvyQPM?si=VXYqlfzUXyzu0FoC>
29. «Тут дронів навезли, скиди весь час»: військові медики рятують піхоту з нуля Авдіївки [Електронний ресурс]: ВІНУС Info YouTube-канал — Режим доступу: <https://youtu.be/kMpMLxQoLUs?si=whs0KgN3q0xQ5mDI>
30. Трагедія для сіл на Каховському водосховищі. Як виживають місцеві після теракту [Електронний ресурс]: ВІНУС Info YouTube-канал — Режим доступу: https://youtu.be/Nkpp85I_ToE?si=v73hsTJdxw4kgbhh

31. ЕКСКЛЮЗИВ! На позиціях піхоти під ЧАСОВИМ ЯРОМ. 15-20 штурмів за день | Невигадані історії [Електронний ресурс]: 5 канал YouTube-канал — Режим доступу: <https://youtu.be/Zpo7we9iGJg?si=Meayb014f0vN03RA>
32. «Тут росіяни воюють, як у другу світову. «вагнерівці» кудись зникають» — Репортаж з-під СОЛЕДАРА [Електронний ресурс]: 5 канал YouTube-канал — Режим доступу: <https://youtu.be/o-0u7c0cAes?si=N0AfFmZMQqUSjUIZ>
33. Не «Леопардами» єдиними: як ЗСУ працюють з німецькими зенітками «Гепард» [Електронний ресурс]: 5 канал YouTube-канал — Режим доступу: https://youtu.be/QntJX5OGb4I?si=_p9xPZTRqR1th1e5
34. ПЕКЕЛЬНА ДОРОГА до позицій 67 ОМБр. Штурм, який відбили мінометники | Невигадані історії [Електронний ресурс]: 5 канал YouTube-канал — Режим доступу: <https://youtu.be/JdanSy3ntrQ?si=YvVP-viRmAYKGntq>
35. НАСТУП на ПОКРОВСЬК. Убивають цивільних, стирають міста і села | Невигадані історії [Електронний ресурс]: 5 канал YouTube-канал — Режим доступу: <https://youtu.be/S0FjGELDm1M?si=cXhZUHUPuqR-UvHA>
36. РЕПОРТАЖ ПРЯМО з фронту! Військові розповіли про РЕАЛЬНУ СИТУАЦІЮ [Електронний ресурс]: 24 Канал YouTube-канал — Режим доступу: https://youtu.be/iH82H_SyIo?si=1EYWh6JylBGYghzy
37. Ведущая 24 Канала ПРЯМО из Покровска! ВСУ показали УНИКАЛЬНЫЕ КАДРЫ. РФ ЖМЕТ на город @a.kucher [Електронний ресурс]: 24 Канал YouTube-канал — Режим доступу: <https://youtu.be/vxnJiwMsGlg?si=rlMDQwuBCBBOLajz>
38. Ведущая 24 Канала в СУДЖЕ! Тысячи пленных, РОССИЯНКА сдаёт своих же. АХМАТ убегает от ВСУ @a.kuche [Електронний ресурс]: 24 Канал YouTube-канал — Режим доступу: https://youtu.be/ec9-yf7f_sw?si=d2_v-3nFMsgqvQ02
39. Ви маєте це побачити! Репортаж з БАХМУТА [Електронний ресурс]: 24 Канал YouTube-канал — Режим доступу: <https://youtu.be/OldEcoYJX3U?si=->

[RQiJbSlZpYfc7HR](#)

40. РЕПОРТАЖ ТрО прямо з фронту / Як працює ГРАНАТОМЕТ АГС
[Електронний ресурс]: 24 Канал YouTube-канал — Режим доступу:
<https://youtu.be/aSH3jy5MYWI?si=D4fnUagmQOrhncly>
41. Мюнхенська угода [Електронний ресурс]: Вікіпедія — вільна енциклопедія
— Режим доступу:
https://uk.wikipedia.org/wiki/Мюнхенська_угода#:~:text=Міюнхенська%20уго́да%201938%20ро́ку%20—%20угода,міністром%20Королівства%20Італія%20Беніто%20Муссоліні.
42. Битви Александра Великого [Електронний ресурс]: Вікіпедія — вільна енциклопедія
— Режим доступу:
https://uk.wikipedia.org/wiki/Битви_Александра_Великого
43. Інформаційна довідка щодо журналістських стандартів та професійної етики в умовах правового режиму воєнного стану [Електронний ресурс]:
rada.gov.ua — Режим доступу:
<https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/32877.pdf>